

PROLETAREC

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

OFFICIAL ORGAN OF JUGOSLAV FEDERATION, S. P.

STEV. — NO. 1160

Entered as second-class matter December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

CHICAGO, ILL. 5. DECEMBER (DECEMBER 5,) 1929

Published Weekly at

3630 W. 20th St.

Drugi najstarejši
jugoslovanski
socialistični list

LETO—VOL. XXIV.

NUJNA POTREBA DVOJNE RAZOROŽITVE

MIR, KI SLONI NA NEODKRITO— SRČNIH PAKTIH, NI ZANESLJIV

Mussolini vežba italijansko ljudstvo duhovno in fizično za imperialistično vojno

Mednarodno socialistično gibanje najjačja sila proti militarizmu

Zagovorniki militarizma in na- zem. Napraviti, da bo volk sit in sprotniki mirovnih akcij kažejo ovea eela, pa je nemogoče.

Angleška delavska vlada je uspela, da se o vprašanju omejitve boroževanja razpravlja ne samo med državniki, v zbornicah in listih, nego tudi med ljudstvom. — Zaveda se, da je ljudstvo edino, ki lahko zapre militarizmu pogubno pot. V deželah z diktaturami nima ljudstvo o vprašanju miru ali vojne nobene besede. Ima pa v drugih, ki lahko tudi prve prisilijo na prednugrađenje taktike.

"Razrožitev mora biti dvojna" je pravilno stališče. McDonald tudí ve, da je za zasiguranje trajne miru potrebno še nekaj drugega, najvažnejšega, in to je odprava vzrokov, ki dovajajo v vojno. To pa bo storil šele socializem.

Sedanja prizadevanja za mir, ki imajo nekaj odkritih pristašev tudi med kapitalističnimi državniki in v kapitalističnih krogih, ne bodo uspešna ker ne morejo biti. Še le ko se v tej deželi izreče nekaj milijonov ljudi za socializem, bo dan pogoj, da bodo mirovne akcije bolj plodonosne. Najvažnejše, kar zavedni delaveci morejo vršiti v interesu miru je, da grade socialistično gibanje.

Na svojem obisku v Zedinjenih državah je MacDonald dejal: "Ne zadostuje, da podpišemo mirovno pogodbo; ne zadostuje, da se izrečemo za zmanjšanje vojne morzarice, niti še ne bo nobena garancija za mir, če države svoje oborožene sile faktično zmanjšajo. Predvsem je potrebna duhovna razrožitev, ki bo dovedla potem tudi po drugih."

Mussolini v Italiji neče nič slišati o tem. Prepovedal je celo povestno knjigo, ker jo smatra, da ubije med čitatelji voljo za vojno. On noče, da se Italijani "pomekužijo", zato pumpa vanje militaristični duh. Pacifistična propaganda v Italiji ni dovoljena. Mlade Italijane se vzgaja v strogo militarističnem duhu. Fašizem ravnina na imperialistične vojne, zato ne bo nobena pogodba in nobeno razroževanje, v katerega bi pristala Mussolinijeva Italija, iskreno, to pa je tisto, kar je imel v mislih Mac Donald, ko je govoril o mentalni razrožitvi. Pretepač, ki misli samo kdo je zanetil preipravil v pretep, bo povzročal prakse negleda kako malo je oboren. V potrebi bo vedno izvlekel od kod skrito orložje, medtem ko bo napadeni morda nepripravljen.

V Londonu bo januarja meseca konferenca, na kateri bo zastopanih pet vodilnih pomorskih sil. Že sedaj gre po svetu glas, da je McDonalova vlašča edina, ki verjameta v razroževanje in mu gladi pota. Podpisovati mirovne pakete, pri tem pa se zahrbitno pripravljati na vojno, pač ni nobena garancija za mir. O tem bodo moralni govoriti tudi na konferenci v Londonu. Admirali, ki bodo v delegacijah posameznih vlad, že valedi svojega militarističnega poklica nasprotujejo razroževanju.

Imperialisti mu nasprotujejo vsled svojih ambicij po novih osvajanjih in kapitalizem hoče velike armade za protektiranje svojih interesov v tujih deželah, ob enem pa se bi rad iznebil davkov, ki jih požira ta isti militaristični

KAJ JE RAZLIKA MED ENIM IN DRUGIM?

Ubijati v vojni v imperialističnih rokip je jasno, ki se ga nagradi s "priznanjem" in medaljo.

Ubijati v interesu posameznega roparja je zločin, ki se ga kaznuje s smrtoj.

ARMADA BREZPOSELNIH V MRAZU IN VELIKEM POMANKANJU

Tovarne odpuščajo delavce ali jim znižujejo plače v zlic Hooverjevim apelom

Prenocivanja na policijskih postajah

Pologoma so mora kapitalistično časopisje pečati z vprašanjem brezposelnih in začelo je priznavati, da je brezposelnih zelo veliko število. Ko je koncem novembra nastalo hipoma mrizo vreme, ki je pognalo živo srebro na ničlo, so se začele običajne vesti o bedi med brezposelnimi ter smrtnimi slučaji med reyezi, ki so podlegli vsled nezadostne hrane in slabega stanovanja mrazu.

"Tisoče ljudi v Chieagu prosi pomoči", se je glasila vest v Tribune 30. novembra. Isto poročilo pravi, da je prejšnjo noč umrlo vsled mraza v Chieagu sedem brezdomcev. Več sto jih je dobilo prenočišče na policijskih postajah, kjer so bili delčni gorkote. V vseh zavodih, kjer dele razen moli-

tev tudi nekaj hrane brezposelnim se drena mnogo bednih delavcev.

Vprašanje brezposelnih vzbuja pozornost tudi v vladnih krogih. V ljudskem štetju prihodnje leto bodo imeli števi prvič naloge voditi tudi statistiko o brezposelnih. Oblast želi izvedeti, kolikšno je točno število onih, ki bi radi delali a ni dovolj služb.

Socialisti v Wisconsinu, Penni in New Yorku so poslali guvernerjem spomenico, v kateri slikajo, kakšna je situacija med brezposelnimi in da je pomoč nujna. Predlagajo, da naj države podvzamejo razna javna dela, pri katerih se lahko vposli več sto tisoč delavev. Medtem postaja kriza vedno bolj aktualna.

TRUPLA AMERIŠKIH VOJAKOV IZ ARHANGELA V ZED. DRŽAVAH

V sredo 27. novembra so preostala trupla ameriških vojakov, 75 po številu, ki so poginili v arhangelski ekspediciji, despolja v Zedinjene države. Druga so bila prepeljana sem kmalu po vojni. V Hobokenu, N. J., so jim ameriške vojaške in civilne oblasti izkazale vse časti. Bilo bi bolje, da bi jih takrat pustili v Michigan, namesto, da so jih poslali v mrzle, močvirne arhangelske kraje, da se bore z Rusi, pa bi jih danes ne bilo treba izkazovati takih časti.

KONVENCIJA SOCIALISTIČNE MLADINSKE LIGE

Y. P. S. L. (Young People Socialist League) bo imela konvencijo dne 25.—26.—28. decembra v New Yorku. Vse socialistične mladinske organizacije so pozvane, da pošljajo deležne delegate.

PAPEŽ IN MUSSOLINI TEKMUVETA V "DOBRODELNOSTI"

Mussolini se svojim podanikom red prikupuje v pozni dobrotnika, ki priskoči ljudstvu na pomoč v vsaki kritični situaciji. Dogodi se velik požar — Mussolinijev darilo je kmalu na mestu. Dogodi se kaka druga neprilik, il duce sporoči, da bo pomoč kmalu dospela.

Podpora se ne deli "nepristransko," nego po Mussolinijevem pravilu le velikim družinam. Od italijanskih zakonev il duce pričakuje, da spravijo na svet čimveč otrok. Družine z velikim številom naraščajo so hvaljene v listih, dobivajo il ducejevo priznanje in vladni propagandisti jih kažejo drugim za vzgled. Ali Italijani se bodo polagoma naveščali takega "patriotizma." En poročevalcev že zdaj sarkastično omenja v svojem članku v ameriških listih, da bi Italijani še bili patriotični z ozirom na velike družine, ako ne bi otroci ravno takoj jedli makarone in polento kakor odraženi. Cel kup otrok, a dela ni zanje, niti jela.

V tem položaju se je začel zanimati za dobrodelne akcije v Italiji tudi papež, ki druge takoj toliko tisoč, in tam zoper nekaj tisoč lir. Papež ima pri tem ugodnejše šanse. Prispeva hitro, njegovi zastopniki pa sporočajo: "To je za prvo pomoč, dokler se za vas ne zavzame država." Fašistična vlada z dobrodelnimi akcijami ne bo nasilita brezposelnih, zato je skrb med ministri velika.

Tisti, ki ne morejo priti v petek ali soboto, naj pridejo gotovo v nedeljo. Nihče naj ne zamudi te prilike. Ljudje potujejo v tiste dežele, da ogledujejo slike velikih mojstrov — slike umetnika Peruška pa pridejo v centrum naših zapadnih Pennsylvanijs. Da jih vidite, vam torej ni treba potovati drugam. Oglejte si jih, poglobite se vanje, da boste občutili, kaj govore, kaj predstavljajo, in videli boste, kolikšna je moč likovne umetnosti, kako močno se segajo v duši izrazi, ki jih napravi slikar umetnik ter jim vdahne življenje na platn.

V razstavni odboru so: G. I. Witkovich, Milan Petrac, Kosta Unkovich, Mihail Pieš, John Balkovec in Anton Zbašnik, razen teh pa obstoji še številni pomožni odbori, v katerem sta med drugimi tudi predsednik in tajnik Hrvatske Bratske Zajednice.

Na razstavi bodo slednje slike: Mučenik; Cvet iz vrta; Indijanska kompozicija; Pristanjščina v Franciji; Kompozicija; Popoldan; Siva pokrajina; Rastline v Mehiki; Kozolci; Pomlad na Bledu; Jutro v Zagrebu; V seni; Kolodvorska ulica; Na bregu; Rudečni jabolka; Ob Savi; Zvita cesta v Travniku; Iz spomina; V gorah; Obal Jadran; Zapad; Na vogalu; Mesec maj; Tirolska vas; Eveleth, Minn. Gladijole; V gozdu; Za vasjo; Jezero v horovih; Zgodnjina jesen; Okinečana drevesa; Solnčni zaton; Nadaljevanje na 4. strani).

VELIKO ZANIMA NJE ZA PERUŠ KOVO RAZSTAVO

Otvorjena bo 6. decembra v Slovenskem domu v Pittsburghu

Prvič v Pensilvaniji bodo u-motvori, ki jih je naslikal umetnik H. G. Pernšek v olinatih barvah na platno, razstavljeni v veliki dvorani Slovenskega doma v Pittsburghu. Okrog 60 slik bo po stenah dvorane, ki bo v dnevih razstave spremenjena v svetiske lepote. Zanimivo vladu veliko zanimalo ne le med Slovenci, nego tudi med Hrvati in Srbi. "Zajedničar", glasilo Hrvatske Bratske Zajednice, ki je najbolj razširjen jugoslovanski list, je priobčil izčerk ocen raznih kritikov o umetniku Perušku in ob enem priporočil čitateljem v Pittsburghu v daljšem članku, da naj posjeti to razstavo.

Vstopnina je 25c, da se pokrijeta stroški za prevoz slik. Direktorij Slovenskega doma se je zavzel, da po svojih močeh pomaga k uspehu razstave in je v ta namen prepustil dvorano brezplačno.

Iz raznih naselbin zapadne Pennsylvania poročajo, da pridejo na razstavo korporativno. Otvorjena bo v petek 6. decembra in traja potem v soboto ter v nedeljo (8. decembra) ves dan. V nedeljo zvečer bo zaključena. Tisti, ki ne morejo priti v petek ali soboto, naj pridejo gotovo v nedeljo. Nihče naj ne zamudi te prilike. Ljudje potujejo v tiste dežele, da ogledujejo slike velikih mojstrov — slike umetnika Peruška pa pridejo v centrum naših zapadnih Pennsylvanijs. Da jih vidite, vam torej ni treba potovati drugam. Oglejte si jih, poglobite se vanje, da boste občutili, kaj govore, kaj predstavljajo, in videli boste, kolikšna je moč likovne umetnosti, kako močno se segajo v duši izrazi, ki jih napravi slikar umetnik ter jim vdahne življenje na platn.

V razstavni odboru so: G. I. Witkovich, Milan Petrac, Kosta Unkovich, Mihail Pieš, John Balkovec in Anton Zbašnik, razen teh pa obstoji še številni pomožni odbori, v katerem sta med drugimi tudi predsednik in tajnik Hrvatske Bratske Zajednice.

Na razstavi bodo slednje slike: Mučenik; Cvet iz vrta; Indijanska kompozicija; Pristanjščina v Franciji; Kompozicija; Popoldan; Siva pokrajina; Rastline v Mehiki; Kozolci; Pomlad na Bledu; Jutro v Zagrebu; V seni; Kolodvorska ulica; Na bregu; Rudečni jabolka; Ob Savi; Zvita cesta v Travniku; Iz spomina; V gorah; Obal Jadran; Zapad; Na vogalu; Mesec maj; Tirolska vas; Eveleth, Minn. Gladijole; V gozdu; Za vasjo; Jezero v horovih; Zgodnjina jesen; Okinečana drevesa; Solnčni zaton; Nadaljevanje na 4. strani).

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

letnik 1930 je sedaj med naročniki. Kdor ga še nima, naj si to res lepo knjijo nabavi čimpres. Naročite jo svojemu v Jugoslaviji. Veseli jo bodo, kakor so jo vsi drugi, ki jo čitajo od leta do leta. Bogata, izvrerna vsebina. Umetniško ilustrirana. Vezana v platno. Najboljša publikacija te vrste v jugoslovenski književnosti.

ALI ČITATE
OVNOVE
VTISE

o Sloveniji in ostali
Jugoslaviji?

V tej številki na
5. strani.

Glasovi iz našega Gibanja

O MOJEM POSETU V PENNI

Apel klubom vzhodno-ohijske konference J. S. Z.

V zadnjem dopisu sem obljubil, skih naselbinah. V tem sem jim da bom obširnejše poročal o agitaciji za razširjenje "Proletarca" v Johnstownu in okolici ter drugem kohtiro bom utegnil. "Obljuba dolg dela." Nadaljnjo poročilo je takoj.

Uspeh agitacije za Proletareca v Johnstownu in okolici je bil boljši nego sem si ga ujal pričakovati. Dobil sem 66 naročnin, in zdaj je Proletarec v Johnstownu razširjen kot v nobeni drugi večji naselbi, nuj kar je meni znano.

Seveda s tem ni rečeno, da ni več nobenega polja za nadaljnje pomnožitve števila naročnikov. Johnstonska okolica je velika. Mnogo rojakov tam okrog nisem utegnil obiskati, kajti imel sem le sedem dni časa.

Dne 17. nov. sem se udeležil seje njihovega kluba št. 5, ki zboruje na Franklinu. Vreme je bilo slabšo — lilo je cel dan kakor iz škafa. Članov in članice to ni zadržalo od seje. Prišli so 10 in celo 15 milj daleč. Vse priznanje takim marljivosti. Oni se ne izgovarjajo, da niso prišli, ker je bilo preslabe vreme, ali vsled drugih opravkov, nego enostavno pridejo in sodelujejo v klubovih razpravah ter sklepih. Če bi delali tako v vseh klubih, bi bila JSZ na višji stopnji napredka kakor jen danes. Naselbina Johnstown z o-kolicijo je v ponos ter vzor drugim.

Po sej smo še malo pokramljali s sodrugi o tem in onem, nato sem odšel k s. John Longerholeu, s katereim sva se razgovarjala pozno v noč o vsakojakih stvarach. Naslednji dan zjutraj ob 7. sem se poslovil od prijažnih johnstonskih sodrugi. Ta obisk mi ne bo šel iz spominja.

Ne bom sem jem zahvaljeval, a vendar, človek je vesel, ko vidi, da so mu pri volji nuditi sodelovanje in mu ga dajo. Vsem tem priznanje, razen enemu, ampak tudi on ni ravno kaj slabega storil, dobrega pa bi bil lahko nekaj. Čitatelji Proletarca naj mi oprosi, če se malo pošalim. Dotičnik je bil trd kot kremen. Morda ga omečam kdaj pozneje, če še pridev v Johnstown, ako ne storitega med tem že drugi. Saj drugega ni napačen.

V naselbino Tire Hill zahaja Proletarec sedaj v vsako hišo razen v eno, kjer nisem dobil gospodarja doma. Rojaki delave, vsa čast vam! Če se ne motim, je list zdaj enako dobro razširjen tudi na Park Hill.

Na vse, ki ste se naročili na ta list, apeliram: Čitatejo ga, sledite mi in podpirajte ga, kajti Proletarec vas potrebuje in vi njega. Kadar vam poteče naročnina, obnovite jo. Zavedajte se, da je to edini slovenski delavski list, ki je odvisen od naročnikov. Urejevanje kakor noben drugi. Ko ga prečitate, dajte ga drugim, da čitajo tudi oni in skušajte jih pridobiti, da se nanj naroče. Rojaki v Johnstownu, upam, da se še vidimo. Vsem skupaj sodružni pozdrav.

V nedeljo 24. novembra sem se odpeljal na konferenco JSZ. za zahodno Pennsylvanijo, ki je zborovala v Canonsburgu. Sešel sem se z mnogimi starimi sodrugi. Konferenca je ukrenila veliko važnega v prid pokreta. Prispevala je \$50 v podporo Proletarju in mognede je bilo v ta namen nabranih še \$5.25. Mnogo se je razpravljalo, kako bi se moglo čimbolj razširiti Proletareca po pennsylvan-

1930 in pa sklepanje o pripravah za prireditve, ki jo imata klub št. 11 in druš. št. 13 SNPJ. v soboto 28. decembra skupno.

Kolikor je bilo ugotovljeno ko pišem ta dopis, bo na tej prireditvi vprvorjenja igra "Sovražnik žensk" in poleg bo na sporednu več drugih točk. O podrobnostih poročamo pozneje. Po programu na bo manjko plesne in proste zabave. Kakor čujemo, je zanimanje veliko in obeta se obilna udeležba. Predstave v Bridgeportu že nismo dolgo imeli. Ta bo zelo humoristična. Igraleci se pridno vežbajo. Na Boydsvillu se bomo vsled tega zvezčer 28. dec. prav dobro imeli.

Joseph Snoy.

FOREST CITY, PA.

Dvajsetletnica kluba JSZ. — Slovenec župan. — Čemu ne bi posnemali Readinga? — Nova oblika lista in izgovori. — Jubilejne slavnosti. — Nezgode in drugo.

Dolgo smo se pripravljali in mili, da dvajsetletnica kluba št. 10 JSZ. ne sme kar tako mimo nas. Odslali smo s slavnostjo vsled slabih delavskih razmer in končno smo se le odločili in jo priredili novembra to leto. Vprašali smo se, da ne bo udeležbe in da je zguba neizogibna — to je prazen strah. Vse, kar priredimo, moramo aranžirati v veri, da HOČEMO uspeh. Poglejmo npr. klub v naselbini Glencoe. Če kje, imajo tam vsezek obupavati, ali mesto tega raje prejavejo zabave in navdušujejo druge. Pogum in vztrajnost velja. Nič odlagati na "boljše čase". kajti to vodi do novih odlašanj. Časi se namreč "slabšajo."

Rad bi, da se oglasi še kdo izmed članov in članice odbora Konference s kako dobro sugestijo v prid našega pokreta. Obljubovali smo, da bomo delali do druge konference tako, da bomo imeli kaj pokazati. To velja tudi za tiste klube, ki niso bili zastopani na preši konferenci. Glejte, da boste na prihodnji gotovo.

Še nekaj na naslov članstvo klubu št. 11 v Bridgeportu. V nedeljo 15. dec. se vrši redna klubova seja. Udeležite se je polnočtevno. Na dnevnem redu bodo med drugimi volitve odbora za leto

Veselica oziroma slavnost dvajsetletnice kluba št. 10 JSZ. se je vrnila 9. novembra. Izpadla je v naše zadovoljstvo, dasi velikega uspeha nismo pričakovali. Slabe razmere in nekoliko brezbrinost pač ni dober pogoj za uspeh prireditve. Klub temu smo imeli le krožek posetnikov, ki so nam pridomogli k uspehu. Klubova luknjičasta blagajna se je tudi opomogla s par desetaki. Namen kluba je bil v prvi vrsti proslaviti

SNPJ. s avnost 25-letnico jednote.

Za njim so sledila društva št. 27 SSPZ. z dvajsetletnico, druš. Matere Božje KSKJ. z 20-letnico, pevsko druš. "Naprek" z 15-letnico, klub št. 10 JSZ., ki ga omenjam prej, z 20-letnico, in pev. druš. "Zvon" z 20-letnico. Skozi

Ker pa je bil deležen tudi tega, vse leto smo se bavili največ z jubilejnimi slavnostmi in prireditvami.

Zadnje čase je klub napredoval tudi v članstvu. Dobili smo vanj dobre in nam naklonjene rojake ter tri rojakinje, katere je klub potreboval. Škoda, ker so bile toliko časa zunaj kluba. Med družimi je pristopil eden tu rojen mladenič, ki obeta, da se razvije v delovnega sodruga in odpri pot v klub tudi ostali naši mladini.

Lovska sezona je tudi med našimi povzročila nekaj nesreč. Frank Skubie je na lov padel tako nesrečno, da se mu je sprožila puška strel pa ga je zadel v nogu nad koleno. Nahaja se v bolnišnici. Slovenski farmar Ignac Novak je tudi obstreljen. Nekdo je streljal zaje, pri tem pa zadel njega v prsa. K sreči je bil toliko oddaljen, da ga svinčena zrna niso hujše poškodovala. Zdravi se doma.

Arma, Kans. — Klub JSZ. v Armi poseduje precejšnje število dobrih slovenskih in angleških knjig. Zaključil je, da se jih bo posojevalo brezplačno vsem društvom v tem okrožju, ki podpirajo Izobraževalno akcijo JSZ.

Radi boljše kontrole bodo izredno samo društvenem zastopniku, ki je lahko društveni tajnik ali kdorkoli, ki ga društvo imenuje v ta namen, in ta potem članom oddaja knjige in je zanje odgovoren klubu.

Klub obdržava svoje mesečne seje v Arma Moose Hall. Ker pa imamo člane raztresene po raznih naselbinah, je klub zaključil, da bo v bodoče imel seje po raznih naselbinah. Na ta način pridev lagijo v dotiku z našimi delavci in je upati na večji uspeh v agitaciji za socialistično stranko.

Prihodnja seja kluba se vrši v nedeljo 15. decembra ob 2. popoldne v Yale. Sodruži in somišljenci, udeležite se je v čimvečjem številu.

A. Šular.

ALI STE ŽE IZVOLILI ZASTOPNIKE ZA OHIJSKO KONFERENCO

J. S. Z.?

Iz zapisnikov v Proletarecu je razvidno, da bo prihodnji kongres JSZ. že začenja. Razen delegatov, ki jih pošljajo klubi, se pričakuje veliko število zastopnikov od strani kulturnih društev. Imenovani bodo poročevalci, ki bodo referali o slovenskih dvoranah, oziroma domovih, glavno pažnjo pa se bo posvečalo kulturnemu delu med jugoslovenskim delavstvom.

Kje naj bo prihodnji zbor? Tri mesta so nominirana: Detroit, Waukegan in Chicago?

To so ene izmed stvari, o katerih bo razpravljala ohijska konferenca klubov in društev Izobraževalne akcije JSZ. v nedeljo 22. decembra ob 2. popoldne.

Vsi klubovi in društva naj bodo zastopana na tem važnem zborovanju s svojimi delegati. Vsi sodruži in somišljenci so dobro došli. Pridite v čimvečjem številu.

Ako ima kak klub ali društvo priporočila konferenci, naj jih sporoči potom svojega zastopnika.

Na predvečer tega zborovanja v soboto 21. decembra bo plesna za-

stvu še vselej mnogo zabave in tudij duševnejšega razvedrilja, ta v nedeljo 8. decembra pa bo prekosila vse prejšnje s svojimi posebnostmi. Na njih bomo imeli priliko slišati sedanjega glavnega tajnika SNPJ. Fred A. Vidra, ki je s tem privabil kot predstavnik Jednotne na slavnost kakega društva. Naše je prvo in ga bo predstavilo članstvo, sam pa se je že predstavljal s svojim delom. Pridite, da

začnete. Druga novost bo igra, v kateri igrajo samo ženske. Naš dom stoji že deset let, pa še ni bilo v njemu take predstave. Imeli boste priliko videti naše članice, ki bo prvič na održi.

Nadejamo se, da nas članstvo SNPJ. in drugo občinstvo poseti v obilnem številu. Pridite vsi od tuj iz sosednjih naselbin. Članice SNPJ., na vas še posebno apeliramo, da pridevate na to slavnost sestrskoga društva.

Po programu bo zabava. Vstopina je 50c.

Na veselo svidenje vam klicem pripravljalni odbor.

BANKET V CHICAGU V POZDRAV S. MANNINGU.

Chicago, Ill. — Novi tajnik socialistične stranke okraja Cook je Frank J. Manning, v bistvi voditelj stavke tekstilnih delavcev v New Bedfordu, zdaj organizator socialistične stranke v Clevelandu. Eksekutiva stranke ga je imenovala za direktorja socialistične mladinske lige (YPSL) z uradom v Chicago. Odbor činkaske organizacije socialistične stranke ga je izvolil za okrajnega tajnika na mesto Wm. R. Snowa.

Sodrug Fran J. Manning je eden najusposobljenih organizatorjev naše stranke in v Chicago dobitimo v njemu moč kakršno nujno potrebujemo. Tukajšnji sodruži mu prizede v nedeljo 15. decembra ob 6.30 zvezčer banket v dvorani Gwirtzove restavracije na 3145 W. Roosevelt Rd. Vstopina \$1. Rezervirajte si sedeže v naprej. Za vstopnice se prijavite s. Chas. Pogorelcu, telefon Rockwell 2864. — P. O.

"MRAK" PRIDE V WAUKEGAN.

Kot nam poročajo, bo drama "Mrak" vpravljena v Waukeganu pod avspiegijo kluba št. 45 JSZ. Osobje v igri bo isto kajtka na čiščiški in milwański predstavi.

AGITATORJI NA DELU

Naročnina Proletarca so poslali: Anton Jankovich, na agitaciji v Penni in Ohio..... 26 Jacob Rosic, Milwaukee, Wis..... 8 Henrik Pečarič, Krayn, Pa..... 4 Albin Karničnik, Hendersonville, Pa..... 4

John Kobal, Johnstown, Pa..... 3 Joseph Sedmak, Conneaut, O..... 3 John Vitez, Detroit, Mich..... 3 Frank Zaitz, Chicago, Ill..... 2 Rudolph Potocknik, Detroit, Mich..... 2 Anton Zaitz, Forest City, Pa..... 2 K. Erznožnik, Red Lodge, Mont..... 2 Anton Šular, Arma, Kans..... 2 Joseph Ovca, Springfield, Ill..... 2 John Zornik, Herminie, Pa..... 1 John Krebel, Cleveland, O..... 1 John Turk, Chicago, Ill..... 1 Frank Boltezar, Pueblo, Colo..... 1 John Terčel, Strabane, Pa..... 1 Frank Martinjak, La Salle, Ill..... 1 Frank Bregar, Herminie, Pa..... 1

Skupaj ..... 111 Prejšnji izkaz .....

VOLITVE ODBOROV, AGITACIJA IN DRUGO

To bo ob enem praznovanje dvajsetletnice kluba št. 10 JSZ., in pa 25-letnico prvovrstno organizirana, udeležba Proletarca ter slovenske sekcije JSZ., ki je prej delovala pod imenom JSZ. kot skupina slovenskih klubov. Spominjali se bomo tudi na naši pionirje, med njimi po-knjega Jožeta Zavertnika ter

Ekselutiva JSZ. se bo potrudila, da bo aranžirala za naš prihodnji zbor čimbolj. Pričakuje, da pošljajo DELEGATE vsi klub. DOLŽNOST vseh klubov pa je, da bo pričakovanje tudi izpolnijo. "Nimamo sredstev." To je samo izgovor. Ena ali dve priredbe, in sredstva so tukaj. Dober program, primerno oglašanje, dobra aranžma, pa so dohodki zagotovljeni.

V Detroitu sedaj za delavce vzdile Hooverjevemu "boomu" niso najboljši časi. Brezposelnih je tisoč, med njimi stotine Slovencev. Kluba št. 114 in 115 sta imela ne-

da seji kluba ukrepajte, kdaj naj bo vaša prihodnja priredba in kakšna naj bo, da bo uspeh čim boljši. Vsekakor se odločite, da klub MORA BITI AKTIVEN. Počnite o svojih sklepih v Proletarju.

"Proletar" ima mnogo prijateljev, ki agitirajo zanj. Njihova imena so vsem znana iz dopisov ter izkazov poslanih naročnim pod našim "Proletarjem" vredno posnemanja. Naši Zvezni, klubovi in delavskemu gibanju v splošnem bi mnogo koristili.

Ameriški Družinski Koledar letnik 1930 je sedaj med vami. Koledar smo dobili mnenje o tej knjigi, da je vredno, vsa soglašajo, da je najboljša izmed vseh letnikov tega koledarja. Stroški z njim so veliki. Dobra knjiga te vrste mnogo stane. Pokrijemo se z dohodki od naročnine in oglasov. Sodružom in somišljencim, ki so sodelovali pri nabiranju oglasov, izrekamo zahvalo. Pri tem pa ne prezremo, da imajo enako težko, ako ne še težje delo tisti, ki koledar razporejajo. Ameriški družinski koledar izhaja radi čitateljev. Naši e-dini namen je, da znjim ustrezemo tistim, ki ga naročajo. V tem smo uspeli. Razpečati koledar med ljudstvo — to pa je delo, ki ga vredne sodruži in somišljenci širom dežele. Njim vse priznanje, kaj prejšnja leta se bodo tudi sedaj potrudili, da bo Ameriški družinski koledar značel v vseh krajev, v katerih žive naši ljudje.

Sodrug Joseph Snoy je bil nedavno v Johnstownu in okolici. Uspeh: šestinštrestdeset naročnikov. Anton Jankovich jih je poslal 26. Stevilo drugih agitatorjev je zastopan v rubriki "Agitatorji na delu" skoraj v vsaki objavi z nekaj naročninami, in zasluga teh je, da se število naročnikov "Proletarca" dviga.

Navada je, da dajejo ljudje, ki so si bližu, drug drugemu božična

V nedeljo 22. decembra dopoldne v prostorih kluba št. 27 v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. konferenca soc. klubov in društev Izobraževalne akcije J. S. Z. Važen spored. Pošljite zastopnike.

Cleveland

SOVJETSKI VODITELJI OB 12. OBLETNICI REVOLUCIJE

Na sliki od leve na desno je Josip Stalin, glavni voditelj Sovjetske unije, tajnik ruske komunistične stranke, čigar volja je odločilna. Drugi proti desni je Nikolaj Bukharin, ki je bil odstavljen z važnih pozicij na vladi, ker se ni strinjal s Stalinovo večinsko skupino, tretji je G. K. Orjonikidze in četrti Jan Rudzutak, oba sovjetska komisarja.

DOPISI

NEKOLIKO KRTIKE NA NARODONIH, KI SE JIH TIČE.

Na Zahvalni dan je vprizorovalski zbor "Zarja" Parmovo opero "Urh, grof Celjski". Ocene ne bomo pisal, kajti to bodo storili drugi.

Prisotnih je bilo nad tisoč ljudi, med temi zunanjih gostov okrog dve sto. Najbolj glasni clevelandski narodnjaki so povečani ostali doma. S tem pač niso dozvali navdušenja "za narod" ali volje za sodelovanje v kulturnih podvezljih. Na narodni buben letelco z vso močjo, kadar mislijo, da je to v prilog njihovim osebnim ambicijam.

"Zarja" je napravila velik moralni uspeh, finančnega ne bo, ker so bili v vprizoritvijo veliki stroški etudi so še ene opaske, "da smo večji izkorisitevane kot kapitalisti." Tudi tukaj drži tisti evangelijski rek, "Gospod, odpusti mi, saj ne vedo kaj govorim."

Večkrat se poudarja, da je v Clevelandu štirideset tisoč Slovencev. Kadar bo ta množica garancirala, da napolni auditorij SND, ki ima okrog enajst sto sedežev, petkrat zaporedoma pri sličnih prireditvah, bodo vstopnice polovice cene. Res, da so cene vstopnic na operne predstave profesionalnih kompanij veliko večje kot so bile pri nas na Zahvalni dan, razen tega dobe se subvencijo — ampak pri nas in od naših kulturnih ustanov bi radi čimveč zaston.

Dvajset odstotkov clevelandskih Slovencev se potrebuje za eksperiment, in to ne le s kulturnega nego tudi z gomognega vidika. Upam, da bo Zarja to opero ponovila, in da se narod odzove s prisotnostjo na predstavi. Gotovo je v metropoli še en tisoč ljudi, ki niso bili na prvi predstavi, ali bi prišli na drugo. Ako jih ni, ali imamo še pravico naglašati načinost, navdušenje množice za kulturno itd.?

Gojiti kulturo ni lahka stvar, posebno ne, ako ni vsestranske kooperacije. Slovenci smo že tako mal narod. Oper — višekulturo na glasbenem polju — so bili med ameriškimi Slovenci do lani, ko je vprizorila "Zarja" prvič "Turjakovo Rozamundo," tuje. Z njo smo Slovenci dobili mnogo laščavega priznanja med drugorodci in o nas sedaj govore kot o kulturnem ljudstvu.

Samo govoriti in trkati se po prsih, kako smo napredni, ne posnemši. Dejanja stejejo, ne besede. Prazne fraze niso še nikdar niso dosegli, pač pa so bile eoklike na vozlu napredka.

Povei in pevke "Zarje" so se učili za opero od začetka spomladi do Zahvalnega dne, od začetka vsak teden enkrat skupno pozno v noč, solisti pa so se učili ob prostih urah tudi doma. Zadnjih par mesecev so imeli vaje na edru po dvakrat na eden od večer na polnoči. Zakaj? Mar zato, da bi imeli sami koristi od tega? Ne. Oni so še posebej finančno priza-

ba je bila obilna, mladine pa toliko, posebno naračaja, da je vir za pridobivanje novih članov Slov. nar. podporni jednoti zagotovljen, etudi je priseljevanje ustavljeno.

Izmed zunanjih posetnikov so bile dobro zastopane naselbine Chicago, Milwaukee, Kenosha, Racine in s par udeležencem tudi nekaj drugih. Iz Chicaga jih je bilo 45.

Ustanovni član "Sloga" Joe Mihelich je bil zelo židane volje. Priskel je na slavnost iz Bluforda s soprogo. Iz Waukeganja se je izselil za delom štiri meseca po ustanovitvi društva. Nad 24 let ga je ni bilo tu — in naravno, da je videl velike spremembe. "Sloga" je med tem postaleno eno najmočnejših društva v SNPJ. in Waukegan ima tudi slovenski dom, na katerega je po vsej pravici ponosen.

Slavnost je za društvo dobro izpadla moralo in gmotno.

Poročevalce.

J. R. Z. IN GORIŠKI SLOVENCI

deti. Žrtvovali so se za napredek, potrudili so se nuditi narodu kulturno prireditve, od katere naj bi imel užitek ter bi mu bila v čast in ponos. Zbor je svoje storil in nalogu uspešno izvršil. Vladajoči so prihajali pred ljudstvo s kulturno. Smatrali so jo za svoj privilegij. Ali tisto delavstvo, ki hraneni po lepoti, jo je ujelo, jo preneslo na delavsko odre in storil na polju umetnosti kolikor je delavcem pač mogoče. Reči se mora, da so dosedanja uspehi ogromni.

Zatem je bila vprizorjena burka "Lovec pod kadjo," v kateri so imeli vlogo Mrs. Jereb, Fr. Brencic, A. Tursič, F. Kirn in Vinko Pink. Vsi so dobro igrali in ljudje so se nasmejali kot že dolgo ne.

Zaključna točka sporeda je bil "Družinski prior" pred 24 leti, ki ga je za to slavljive pripredila Anna Mahnich. Vloge so imeli Andrej Možek, Jennie Miller, Frances Zakovsek in Frances Nagele. Vsebina igre je v bistvu sledela: Napreden rojak, ki so bili pred 25 leti v tej deželi pač redki, je pristopil v društvo SNPJ., ki je bila tedaj ustanovljena in od nasprotnikov razglasjena za socialistov, brezverski "ferajn." In njegova žena, ki je bila še pod vplivom fajmoštra, je svojega moža zelo nagovarjala, naj za božjo voljo zapusti tisti brezverski ferajn, počne sosede pa ji prilivajo k pogumu, češ, pregorovi ga, pa bo pustil! Ali dogodi se nesreča, moža pobije, pa se je izkazalo, da so člani "socialistovskega ferajna" bolj izpolnjevali pravilo "ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe!" kot pa počnjoči, in tedaj tudi že na načega člana obljubi, da pristopi v njegov ferajn in mu bomo pomagala v agitaciji za novo jednoto.

Zastor je padel, nato se zopet odigril in pred seboj smo videni nekaj zastav društva SNPJ., napisane ter člane obeh oddelkov, in spreda je bilo s tem konec. Nato se je razvila plesna in prosta zabava v obeh dvoranah. Udelež-

nik je bil denar nabran — to je za svobodo naših rojakov v domovini, pa ne marajo nič slišati. Rojaki, ki smo prispevali in žrtvovali za JRZ, uvedimo res glasovanje. Pokažimo, da se ogromna večina tistih, ki so prispevali in bili najbolj aktivni, ne

poznamo.

Ne bom kritiziral prizadetih faktorjev, ki bi bili dolžni odgovoriti na priporočila, ker vem, da je najbolj drag, da se o JRZ sploh ne govoriti.

Trinerjev kolekar za leto 1930 je rešenje "majstersko slikarsko kolekarjev." Slavni artist Alphonse Mucha je njen avtor. Pozdrjuje zdravje građe elemente v kalifornijskem grožnju, v raznih drugih zdravljivih zelišč, rabičenje v Trinerjevem grenačem vnuču. Delikatnost v barvah in ženskih potecu so čudovite. Preskrbiti si energično pri vašem lekarju ali pošljite 10c za poštne stroške na naslov: Joseph Triner Co., 1838 S. Ashland Ave., Chicago, Illinois.

Način na katerem se žrtvovali

za vse društvo.

PROLETAREC

List za interes delavskega ljudstva.

Izhaja vsak četrtek.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba,
Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROČNINA za Zedinjene države in Kanado, za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75; za četrt leta \$1.00. — Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rokopisi, in oglaši morsajo biti v našem uradu najpoznejše do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Thursday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc.
Established 1906

Editor ..... Frank Zaitz
Business Manager ..... Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:

United States and Canada, One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00.—Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

Address:

P.R.O.L.E.T.A.R.E.C.
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.
Telephone Rockwell 2864.

281

Kdor je priden, postane lahko milijonar

Saj ste že brali, da imamo v tej deželi vsi enake priložnosti obogatiti. V dokaz nam navaja tega, onega, tretjega milijonarja, ki pred takoli in takoli leti še ni imel nikakega bogastva. Taki slučaji se res dogode, oziroma — dogodili so se. Vzlic temu ni res, da imamo vsi enake priložnosti. Skromna duša razlaga: "Kajpada jih nimam! Kdo pa bi delal, če bi bili vsi milijonari!" Ali komaj to izgovori, že ga lahko doleti neprilika, da se znajde med brezposelnimi. Priden je, vse življenje dela, pa nima ničesar. In končno niti dela nima. Oni drugi pa imajo milijone. Morda pa je le nekaj narobe.

Pred nekim sodičem v Californiji perejo slučaj, ki ljudem znova nenamenoma dokazuje, da je milijonar lahko navaden prizemljenc, napol' ali pa docela slaboumen, pa mu milijoni vzlic temu nagloma rastejo. Naj se kopije v banji, naj igra golf, naj lenari v Californiji, Floridi, rivieri v Franciji ali Italiji, kjer si že budi, njevi milijoni rastejo. "Denar se množi." Sveda, ako bi ga imel zaklenjenega doma v skripti, ali v varnostnem predalu v banki, se ne bi množil. Torej ga množi nekdo drugi? Da, delavci ga mu množe! V tem je vsa skrivnost večanja bogastev.

Stanley McCormick je član familije, ki vlaada nad trustom poljedelskih strojev, nad čikaško "Tribuno" in več drugimi podjetji. Prva dva donašata največ milijonov. Stanleyjevo nesposobnost razkazujejo na sodišču. Gre se za vprašanje, ali naj pazi na njegove množiče se milijone McCormickova familija, ali njegova žena, ali kdo, za koga se bi ona izrekla. McCormick, ki sedaj pazijo nanj, po njenem mnenju niso dobri varuh. Gospodariti sam nad seboj pa sploh ni sposoben, kaj šele nad množičemi se milijoni, ki se mu stekajo v blagajno.

Stanley je multimilijonar. Od očeta je prejel petdeset milijonov dolarjev dedičine. Da so na svetu tudi brezposelniki — to njemu ni znano, niti se ne zaveda, da je tudi on "brezposelen." Denar ima, pa ne ve, kako bi ga zavral in kako bi vzel čimveč od življenja. Pred sodnikom dokazujejo, da je bebec in da to tu-di ostane.

"V banji je po cele ure in porabi po tri kose mila naenkrat," je izpovedala priča-služkinja, sodniku, da bi pomagala njegovemu ženi dokazati njegove muhe. Dostikrat mora iti k njemu strežnika, da ga pripravi iz banje.

Stanleyja brijejo vsak dan. Štirje ljudje so zaposleni pri tem opravilu. Eden brije, drugi maže, tretji in četrti počneta kar že, da ni Stanleyev neprijetnik.

Zdravnički ga pretipljejo dnevno in eden je pri njemu stalno v službi. Iz izpovedi raznih prič je jasno dokazano, da je Stanley bebec, a milijoni se mu množe kot za stav in familija se krega, kdo naj jih upravlja.

V Ameriki je mnogo pridnih, delavnih ljudi, ali med plutokracijo jih je zelo malo. Večinoma se "dolgočasijo" kakor se Stanley, ker imajo denarja "kot toče," pa ne vedo, kaj bi že vse počeli. Tako neumno stanje ostane, dokler bodo delave "pridni" za druge, namesto zase.

Kdo bo osvobodil primorske Slovence?

Nekje v starem kraju je mala klerikalna unija rudarjev. Njeni vodje, oziroma vodja se je domisli, da je poklican bolj za velikega državnika in osvobojevalca narodnosti manjšin kot za unijskoga organizatorja, pa je postal "Prosvetit" apel za prispevke s praročno, da ga objavi. Želi je ustregla, in prvi, ki je stvar komentiral, je bil uredničnik "Glasila KSKJ.", drugi pa je dopisnik, ki je postal svoj predlog v objavo tudi Proletarcu in menda vsem drugim listom.

Denar, ki ga upravlja poverjenštvo JRZ, jih skrbi. Naj se ga naglo pošlje "primorskim Slovencem, za katere je bil nabran." In domovi-

na bo rešena. Slovenci na Primorskem pa pridejo pod svobodno, zedinjeno Jugoslavijo.

Kako enostavno znajo nekateri rešiti probleme, ki se zdi drugim težak. Potreben je le nekaj tisoč dolarjev, pa lahko osvobodite pol milijona Mussolinijevih podanikov — in to je vendar veliko ceneje kakor revolucija ali vojna.

Vsi ti nasveti bi bili oprostljivi, če ne bi prihajali iz krogov, katerim so primorski Slovenci toliko kakor lanski sneg. "Ampak Proletarec bo požrl preostalo imovino JRZ, in s tem zakril, da ostanejo Slovenci na Primorskem rešeni."

Recimo, da bi imeli ameriški Slovenci kar cel milijon, ne pa le nekaj tisoč, na razpolago v kakem fondu — kako naj bi upravljali z njim, da storimo nekaj koristnega in efektivnega v boju za rojake, ki jih tlači fašistična peta? Ali je na Primorskem kaka organizacija, kateri bi ga lahko poslali? Ali je kak list, ki bi mu ga izročili? Ali naj ga poklonimo katoliški cerkvi in ona je menda edina, ki še kaž tiska v slovenskem jeziku pod vladu Mussolinijevga-papeževega sporazuma?

Komur je vprašanje primorskih Slovencev resno vprašanje, ne pa kost, ki jo gloda zato, da intrigira, ne bo spuščal v javnost neslastnosti kakor jih je zadnjič urednik katoliškega glasila in sedaj dopisnik, ki se je dal porabiti za žogo ljudem, ki hočejo napraviti "afero."

Dve organizaciji upravljata preostalo imovino JRZ. Na zadnjem konvenciju JRZ, so bile povabljenе vse, ki so v akciji količkaj sodelovalo. Le ti dve sta se odzvali. Čemu ne druge, to naj odgovore dopisniku one, ne mi.

Zaključna konvencija JRZ je s posebno resolucijo jasno določila, kako in kaj naj se preostalo imovino porabi. In porabiti se je mora, za določeni namen v ugodnem momentu. Prav gotovo pride čas, ko fašizem ne bo tako trdno usidran kakor je danes. Gotovo je, da nima noben diktatorski režim trajnosti — in fašizem je diktatura v glavnem ene same osebe. Kadarska začne vreti — kako prav pride vsota, ki je pod upravo JRZ in SNPJ. Tedaj bo tudi nekaj legalno, danes getovo ne bi.

Zelo čudno pri vseh takih sugestijah je to, da nekateri ljudje nikakor ne morejo videti denarja v tujih blagajnah. Magari, če se ga razume, samo da ga "tam ne bo."

KAJ JE AMERIKANIZEM?

(Konec.)

Ustava jamči svobodnim državljanom zastopstvo v zakonodajnih zbornicah. Ni še pozabiljno, kako so to ustavno garancijo krili med vojno in po vojni tisti, ki se proglašajo za varuh ustanove. V Wisconsinu je bil takrat dvakrat zapovedana izvoljen kongresnik in New Yorku je bilo dvakrat zaporedoma izvoljenih pet poslancev in na obeh krajinah so bili izvoljeni poslanci dvakrat zaporedoma vrženi iz zbornice in ljudstvo v vseh prizadetih okrožjih je bilo štiri leta oziromo dve leti brez zastopnikov. Vsi so bili izvoljeni pravilno; najmanjši pritožbe ni bilo, da so goljušali pri volitvah. Kljub temu niso smeli zaseseti sedežev v zbornici. V Michiganu je bil v istih letih izvoljen senator, kateremu se je pred sodičem dokazalo, da si je kupil mandat za več kot milijon dolarjev in je bil obsojen na dve leti zapora. Dotični senator pa je svobodno obiskoval senat, glasoval o zakonih in vlekel senatorški placo.

Ustava jamči tudi pravico govora, tiska in zborovanja. V zaporih je med vojno sedelo na stotine oseb, političnih jetnikov, ki so zborovale in govorile po ustavi. Oboževane in obsojene so bile, da so govorile proti vojni. Deba je bil obsojen na deset let ječe samo zato, ker je izrekel par besed proti kongresnici. Ustava ni bila suspendirana med vojno, torej je bila veljavna. V drugih državah so med vojno suspendirali ustavne svobodčine, da so lažje prijeli oponente vojne, toda naša ustava nikjer ne pravi, da se sme suspendirati v vojnem ali mirnem času. Nikdar nismo bili proti temu, da se ne bi smeli vladati zavarovati proti pravim šponiom, kar se lahko zgodi brez kršenja ustave.

Se danes so v ječah politični in industrialni jetniki, dasi niso storili ničesar, kar bi jim ustava prepovedovala.

Ustava tudi jamči versko svobodo. Vsakdo sme po svoji vesti verjeti v tega ali onega Boga ali v nobenega in vsled tega je ravno tako dober državljan. Kljub temu se pa dopuščajo verske persekcije in oblasti protezirajo verski humbug. Poslednje dokaze smo videli v North Carolini. Kje je ustava?

Socialisti smo za ustavo. Socialisti zahtevamo, da se ustava izvršuje do pičice, dokler se ne spremeni. Kar je v ustavi preživelega, okostenega in sedanjem razmeram neprimernega, naj se spremeni ustavnim potom, ne pa da jo krajšo delarni oligarhi, dolarski avtokratije in industrijski fevdji kadarkoli se jim zlubi.

Ako je ustava amerikanizem, tedaj smo socialisti najboljši Američani, dočim so ameriški-histeriki najslabši Amerikanci, ker zagovarjajo njeno kršitev.

Ampak vsakemu pametnemu človeku je jasno, da je ustava le pretveja, plač, v katefega se zavijajo največji izkoričevalci ameriškega ljudstva. Ustava bi najraji pogazili do zadnje točke, samo da zavarujejo interes denarnih oligarhij in industrijalnega fevdalizma.

ODVISNOST V NEODVISNOSTI.

Zedinjene države so neodvisne. Ljudstvo pa je odvisno od tovarnarjev, rudniških, oljnih, mazarskih in drugih podobnih kraljev, ki ga odpirajo v prid ameriških milijonarjev. Neodvisnost ljudstva pride, kadar se pridruži socialističnemu delu in uvede socializem.

Čete kitajske nacionalistične armade v Mandžuriji

Cete kitajske nacionalistične armade v Mandžuriji, ki so se prošlih par tednov večkrat spopadle z vojaki Sovjetske unije. Spor med Kitajsko in Rusijo je radi vzhodno kitajske železnice, ki sta jo upravljali skupno Rusija in Kitajska. Zgradila jo je skozi kitajsko Mandžurijo še carska Rusija. Pogodba za skupno upravo med Rusijo in Kitajsko je slednja prelomila, kar so sovjetska vlada pač ni mogla sprejeti kar tako naznanje, ne go je naznani Kitajski in svetu, da ne popusti od svojih pravic. Pozneje pačila naznanjajo, da je kitajska vlada prista v medsebojna poganja za mirno rešitev tega vprašanja.

O "Zarji" in njenih

velikih uspehih

Viktor Petrov opera "Urh grof Celjski," ki jo je vproril "Zarja" 28. novembra na odru Slov. nar. domu v Clevelandu, je bila mnogo oglašana v listih.

Da bo to za nas nekaj izrednega, smo vedeli, nismo pa pričakovali tolikih uspehov. Take slovenske predstave so mogoče le v Clevelandu, kjer se morejo dobiti zanje potrebne moči. Opero niso lahko reči niti za poklicne operne pevce. Ako jo morejo izvesti s tolikim uspehom amaterski pevci-igrali, zaslužijo pač toliko večje priznanje.

Z uprizoritvijo opere "Urh grof Celjski" je "Zarja" dosegla višek svojih triumfov. Sigurni smo, da ni je ne bo naselbine v Ameriki, ki bi mogla nadkritiliti uspeh, ki ga je dosegla "Zarja" na Zahvalni dan.

Uspehi te vrste so zasluga kooperacije posameznikov. Trošili so svoj čas in sredstva, da dokajo, koliko se lahko stori, ako je volja ter potrebni pogoj, izmed katerih glavni so sposobni moči.

Med temi delavci "Zarje" vidimo neumornega Vatro Grilla, urednika "Enakopravnosti," ki je bil režiser opere. Koliko je v tem delu, je težko pojimiti onim, ki nima skočenj. Pa Mary Grill-Ivanush. Tudi ona je že mnogo storila za prspeh "Zarje." Vsakodobno rad posluša njen krasni alt.

Frank Plut in sopraha živita daleč od S. N. D., ali sta vendar skoraj več v njemu kakor dom, ker imata pač veselje do kulturnega dela in petja. Louis Belle, junak v tej operi, ima velike zasluge pri "Zarji." Istopak Joseph Birk. Če je treba koga za komično vlogo, je na mestu Anton Eppich. Če je treba koga za komično vlogo, je na mestu Antonija Simčiča, ki je zaslžila vse aplavze in evetje. Ne smem pozabiti Frank Mahnetta, tamen teh ima "Zarja" številni drugi, ki niso toliko v ospredju, teda delajo zaujo lojalno in množično.

Tukaj je treba še nekoga, ki dobro razume glasbo in je tudi sam glasbenik. Mislim da se ne moremo reči, da je rečem, da je v tej deželi samo eden Slovenec, ki je glasbenik, dirigent in zmožen spraviti slovenske opere uspešno na oder. To je John Ivanush, dolgoletni učitelj "Zarje." Brez njega bi ne imeli takih predstav in ne ambičije z njimi nadaljevati.

Slov opere "Urh grof Celjski" je posnetna po povesti "Mlinarjev Janez, slovenski junak." Cital sem to knjigo pred 27 leti. Slišnost med obojimi sem spoznal ko je prišel na oder roman, ki ga povest imenuje menina. Igral ga je Jos. Birk, Valentijn, Ivanov, Tavarýš (F. Mahne) opazi, da ima ta dozdevni roman skrit nož. To je osvežilo spomin na omenjeno povest in iz nje sem pravilno sklopil, kako se bo igra razvijala.

Ta razstava bo pokazala, če smo v stanju tudi v zapadni Pennsylvaniji v kulturnem oziru storiti toliko kakor store drugod, kjer je naš narod naseljen v velikem številu — M. P.

SOCIALISTIČNI PEVSKI ZBOR "NAPREJ" MILWAUKEE, WIS.

V NEDELJO 8. DECEMBRA 1929

v South Side Turn dvorani točno ob 2:30 popoldne

KONCERT

Ob 7. zvečer igra

"MRAK"

drama v treh dejanjih.

Spisal Branislav Gj. Nušić.

Vprizori jo objave dramskega odseka kluba št. 1 J. S. Z. iz Chicago, III.

OSOBJE V IGRI:

Ilija Vujin, mal posestnik ..... Peter Bernik

Jekica Vujin, njegova hči iz prvega zakona ..... Alice Artach

Marta Vujin, preje poročena Stanič, njegova druga žena ..... Frances Vider

Vasilij Stanič, njen sin iz prvega zakona ..... Andrew Miško

Rada Stanič, njegova žena ..... Anna Hribar

Vojak ..... Anton Andres

Kraj: Malo podeželska vas. Čas: N

Joško Ovenc: Za Solncem

(Nadaljevanje.)

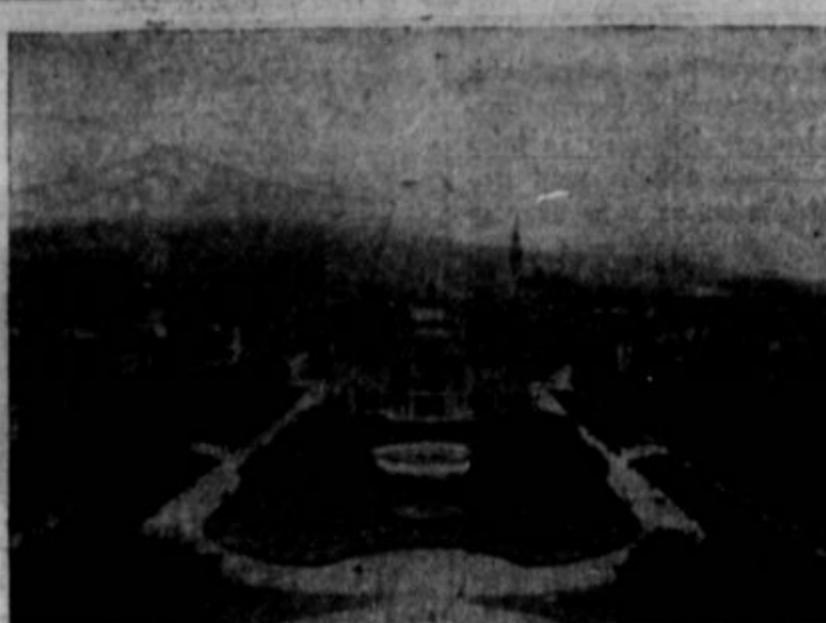
Izpremembe v noši in običajih.

Precjer izprememb sem opazil pri nas. Ne, da sem sentimental, če sem smo menda vsi ... Vedel sem, da naši ljudje še hodijo v cerkev in nisem nič druga pričakoval. A to in ono se je vendar predrugajočilo. Spomnjate se še posebno vi, ki pride te z Dolenjske, kako lepo belo so bile časih napravljene dekleta! Danes ni več tega. Beli "ušperlj" so zginili, mesto njih nosijo dolge, neridue, skoro do vrata zaprite, črno pisane oblike iz gngama. V večini črne pravim, in sam vrag v kdo je začel to modo. Sedaj — ves dan slišiš o vojni, pogledaš po polju in mesto vseh smejočih, belo oblečenih de-

Trebuješti. Janž itd. opaziš lepe hiše, šedne železniške postaje in električno razsvetljavo. Tudi je že precej automobilev na naših prasnih cestah.

Pristnost Dolenjske.

Dolenjska nima s sengom kriči gora in lepih jezer kot jih ima Gorenjska. Logično je, da tudi nima tistega tujškega prometa kot ga imajo Gorenje in to je menda ohranilo Dolenjski tisti značaj, ki ga ima že od nekdaj in katerega sta tako lepo opisala Jurčič in Trdina. Od Štorovja če z Moravško goro, pa skozi osredje Dolenjske do Trške gore in Gorjancev se vije bela cesta med vinogradi in vinskim hrami. Spodaj v dolinah so polja in travniki, kjer so pomešane hiše, vasi, so malo časa za to. Bil sem pa na vratno kopališče s čolnom. To je Gorenjskem tri dni in sem prej zelo poceni.

ZAGREB, ZRINJEVAC

mašo časa za to. Bil sem pa na vratno kopališče s čolnom. To je Gorenjskem tri dni in sem prej zelo poceni. Od tu sva sla v Vintgar. Radena v Ameriki, se se vedno počita na tem mestu oponozil naše čuti za trdo Gorenjko. Na vsak meriške Slovence, ki namaravajo način je hotela videti Škofje Loke. Praprotno in ne vem kaj še, jo te soteske. Videl sem precej Tako sva jo odrinila nekoga juharavne lepote na mojih potih, a radi hodili no teh svetih potih. So imeli pač svoje vzroke. Le-

Na Praprotnem se je zbralo kakih petdeset ljudi, vsi sorodniki moje žene. Odšli smo v gostilno na "Kazino", kjer smo čisto po starokranjsko pili in peli do jutra. Tu sem v resnici našel zelo gostoljubne in ponosne ljudi. V večini potomeci nemških naseljencev, so poddedovali vse dobre lastnosti nemških in slovenskih pradedor.

prade, ki so s kosami in krampi podlivali gradove in skušali ustanoviti prvo kmečko državo. (Dalje prihodnji)

Naročanje knjige iz knjigarnice "Proletarca".

LISTU V PODPORO

XXII. izkaz.

Strabane, Pa. Po \$1: John Cheskik, Avgust H. Riska in John Terčelj; po 50c: Louis Bartelj, Joe Novak, John Troha, John Pleškovč, Joe Sedmak, Marko Tekavec, Joe Knauš in John Kuch; po 25c: John Koklich, John Tomšič, Viktor Šelj, Frank Pleskovič, John Žužek, Joe Bolle, John Bobnar, Frank Strle, Tony Sianovič, Tony Mavrič, Leopold Bolle, Frank Išavec, John Verhovnik, Viktor Wodiček, Tony Delost in Math Belle; po 20c: Frank Mikec in John Albinini; John Progar, 10c; skupaj \$11.52 (nabral John Terčelj).

Bridgeport, O. Po Joseph Snoy, \$10; Nabral na konferenci klubov in društvenih izobraževalnih akcij JSZ. v Bridgeport, Pa.; \$5.25. Prispevali so: Jacob Ambrožič, \$1; po 50c: John Terčelj, Paul Cheskik, John Kvartich, Anton Zornik, Marko Tekavec; Neimenovan, 30c; po 25c: John Progar, Lovrenc Kavčič, Mike Jerala, Joseph Snoy in Vinko Peteršel; Victor Butya, 20c; skupaj \$15.25.

Wyno, Pa. Frank Sedminek, 25c.

Johnstown, Pa. John Dragar, 50c.

Girard, O. Neimenovan, \$1.25.

Red Lodge, Mont. Frank Žibert, \$1.00.

Broseley, Mo. Louis Nosse, 50c.

Hendersonville, Pa. Albin Karničnik, \$1.00.

Moon Run, Pa. Konferenca klubov in društvenih izobraževalnih akcij JSZ. \$50.00.

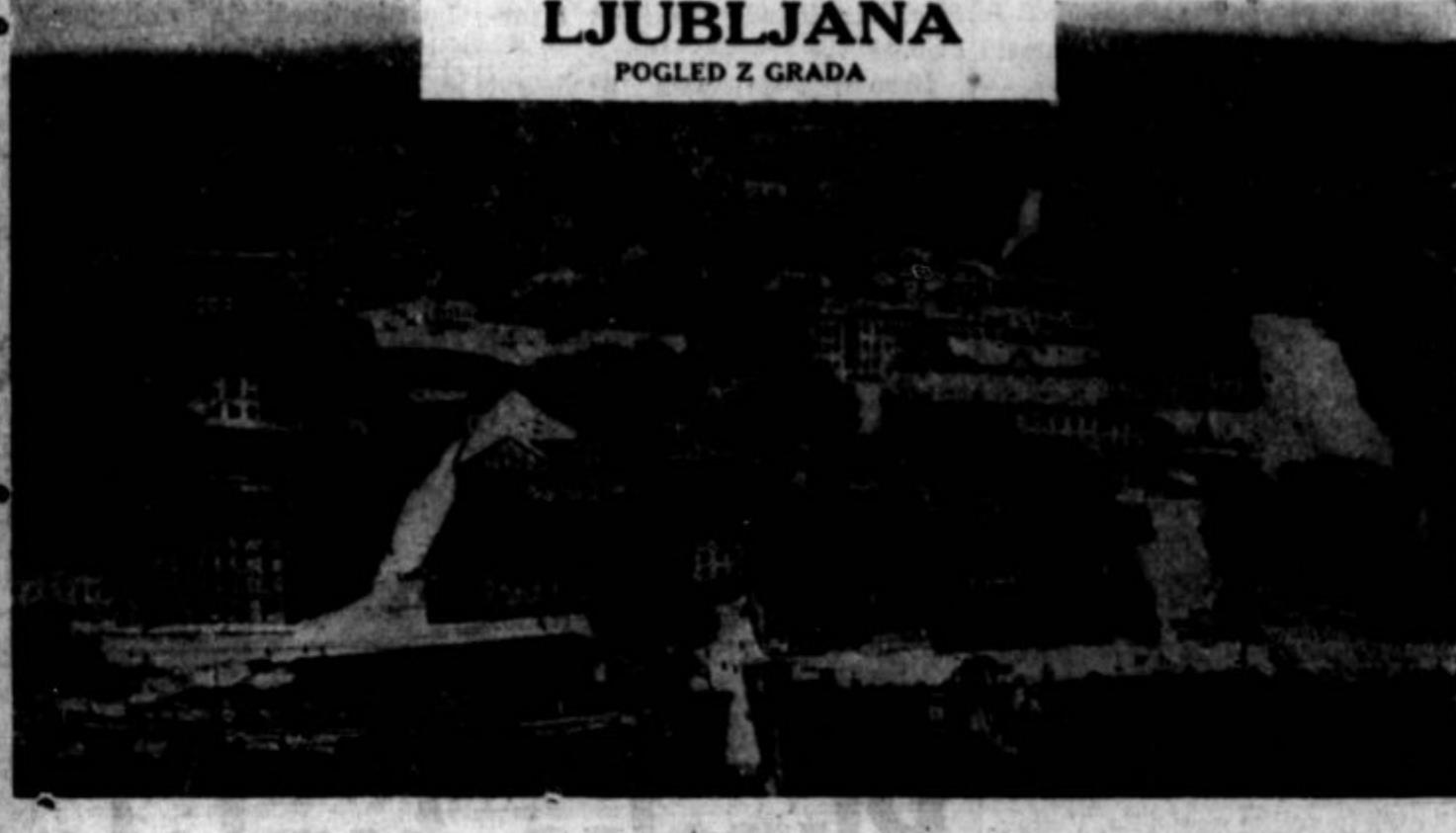
Milwaukee, Wis. Pauline Vogrich, \$1.00.

Conneaut, O. Joseph Sedmak, \$1.10.

Cleveland, O. Mike Trebec, \$1.00. Skupaj v tem izkazu \$84.37, prejšnji izkaz \$685.60, skupaj \$769.91.

Opomba: V zadnjem izkazu pomembno izpuščena imena Bartol Kamnikar, Frank Štrubelj in Joseph Lampič iz West Alliquippe, Pa., prispevali so po 25c.

LJUBLJANA POGLED Z GRADA

Slovenka v narodni noši.

Takovane narodne noše so danes v rabi
naševč na slavnostih.

klet vidiš vse črno kot na sedmici. In v nočeh — nič več ne slišiš tištega veselega fantovskega petja kadar, vzdide mesec in zatemne okna. Spal sem v senu par noči — v tem lepotnem diščem novog pokošenem senu. Mesec je vstal in cela dolina se je razsvetlila v beli luči. Odprti sem vrata skedenja na stičaj in gledal le po poti. In v tisti uri sem preživel vse te lepe polete noči ... E, kdo se jih ne spominja ... Zalaja pes kje daleč na vasi, tam za hribom zadomi pesem, počasna, dolga sanjava melodija zaljubljene fantovske pesmi. Bliže in bližje prihajajo zvoki. Kmalu slišiš korake po peščenih cesti, miso so. In take so naše noči na deželi — lepe in jasne, ko miškajo zvezde nate in mesec je velik kakor rešeto. V takih nočeh je spanje nemogoče, nekaj te vleče vnoči po polju, da bi šel po tistih ozkih stezah, ki so vse mokre od rose. V tej mehkoti naših noči najdeš odgovor, kako more fant po celodnevem težkem delu fantovati še polovico noči.

Naše noči.

Sedel sem ob skedenju pozno v noč in sanjaril. Noč je bila jasna in tika, nobene pesmi in nič vriskanja, samo pasje lajanje še je čulo nekje iz doline. Nad vasio in nad hribi je vladal popoln mir, kalila ga ni ne pesem in ne trkanje ... Kje so fantje, se mi je vrvalo v misel. Spomnil sem se odgovora na to vprašanje, ki mi ga je dala sestra prejšnji dan: "V Trbovljah, v Belgiji, na Hollandskem, Franciji, Kanadi in Argentini ..."

To je samo mal sentimentalni opis prvih vtisov, ki sem jih dobil po dolgi odstopnosti. Drugače je naša Dolenjska ostala taka kot sem jo viden par let pred vojno. Opazil sem, da so zgradili nekaj novih cest in kar je resnično napredek, so domovi požarne brambe, katere ima sedaj že skoro vsega večja vas. Ob železniških prograh kot Ljubljana - Karlovac,

cerkev in gradovi. Na senčni strani dolin so pa gozdovi globoki, bukovi, hrastovi in smrekovi, ki segajo proti kočevski gozdovi, ki so določeni proti kočevski strani dol in hrvatske meje. Po samotnih, nekoc komaj dostopnih krajin, opazi popotnik razvaline nekdanjih gradov, ki so včini niso zapisani v nobenih kronikah, neime priče nekdanjih bojev, turških vpadov, tlačanstva in kmečkih uporov. In v teh nemih taborih in gradisčih, ki nosijo le imena se je odigralo precej našeg zgodovine.

Gradov je bilo na Dolenjskem vse polno. Samo v svetokriški farsi sem jih našel štirinajst. Od teh jih Valzavor omenja samo osem, drugi so bili že takrat v razvalu. Proti Novem mestu, v naselju mimo Višnje gore proti Ljubljani jih je še več. Pač bogat material za arheologa in zgodovinarja če se jih kedaj loti opisati. Tudi je še polno nepreiskanih podzemeljskih jam in prazgovinovskih grobišč.

Dvanajst dni sem bil doma. Pač premalo, da bi mogel človek vse ogledati kar bi želel. Obiskal sem precej starilčev krovic v razvalinah. Z očetom sv si ogledala tudi vinograde in časih stopila v hram. Dobr je dolenski "čvrek". Dolenska ima poleg drugih znatenosti tudi precej božjih potov.

Romanja.

Navada "romanje" je menda že nekaj tradicionalnega pri naših ljudeh. Dostikrat sem jih občudoval, naša hiša je stala ravno ob cesti, ki je bila za časa romanja vedno polna navadnih in profesionalnih božjepotnikov. In praktični so naši romari. Velika marča, ki visi liki puške preko ram in pa cula, kjer je zavezana potica, ali pa še kakšna krača. V letnem času, kadar je vroč, si pa romar radi večje komodnosti obesi še čevlje čez ramo. Tako je božjepotnik na vse pripravljen. Tudi jaz sem v rani mladosti precej preroval.

Dolenjske toplice.
Obiskal sem tudi naše slovitne Toplice pri Novem mestu. Zelo lep kraj, ki raste v ugledu od leta do leta. Od tam sem odšel po lepi dolini kjer se spodaj vije Krka, na desni so mogočni Kočevski gozdovi, na levini vinogradi do Podturna, ki je lepa vasična stisnjena ravno k gozdu. Tu sva z ženo ostala skoro dva dni pri gospodljivini rodovini Medic, od katere sta sin Tone in hčerka Matilda, soproga sodruga Rayerja, oba v Chicagu. Ogledal sem starega mesta Kranj, kjer je danes koncentrirane precej industrije, proti Radovljici. V Leskah sva izstopila in vzela autobus do Bleda.

Na Bledu.
Pot od Škofje Loke proti Jesenicam je zelo lepa. Pelje mimo starega mesta Kranj, kjer je danes koncentrirane precej industrije, proti Radovljici. V Leskah sva izstopila in vzela autobus do Bleda.

Gorenjska.
Prijetelj Janez Olip mi je pred odhodom napravil mal načrt kako si lahko v petih dneh ogledam nekaj, že ne vso Gorenjsko. Žal mi je še danes, da sem imel pre-

odpeljala v Praprotno z avtobusom. Bil sem prvič v Škofji Liki in se mi je mesto zelo dopadol. Last Bržiških Škofov že od leta 973, si je mesto še do danes ohranilo srednjeveški značaj. Ti Škofje, ki so lastovali vso savske dolino z Bledom in Radovljico, so naselili mnogo nemških naseljencev. In tako dobiš pristno obseg. Na pol poti med Bledom in Vintgarjem je mala cerkev, ki je vse popisana, tako da komaj doženev kašča je bila originalna barva spodaj. V soteski v Vintgarju je precej visoka v skalah leseno razpelo. Na njem se je umetnost podpisovala razvijila do vrhuncu. Star častiljiv Krist je popolnoma pokrit s podpisimi, tudi po nosu, ustnicah, ušeh in obrvih so imena.

Slovenci smo menda izgubili že precej našega nomadstva. Kadar se kdo izmed nas spravi na pot, gotovo ne pozabi zabeležiti svojega imena na žid, skalo, ali pa na stara vrata, bodočemu potomstvu v spomin in spodbudo.

Iz Bleda sva se odpeljala na Brezje. Tu sem obiskal starega sodruga Jakata Grile-a in njegovo ženo Nežko, ki sta živela pred leti v Chicagu in potem v Detroitu. Jaka je še vedno fejst fant in Nežka se tudi za dan ni postarala. Ostala sva tam čez noč in nemščini. Hoteli so v sezoni skoraj vsi polni in je dobro, da si stan v naprej zasiguraš. V Ljubljani so mi pravili o visokih cenah, ki prevladujejo tu v sezoni. Če jih primerjaš s cenami letovišč v Avstriji in Švici, so na Bledu zelo — nizke. Jaz sem zajutrkoval v hotelu Zlatorog, lep hotel, ki stoji v lepi skupini pri jezeru. Dekle, ki nam je serviral, mi je navedla cene: Pension, vključevši zajetrek, pred-južnik, kosilo, mačo in večerje, sto dinarjev na dan za osebo in v tem je še pri-

ostala v spominu.

Podpisovanja "na karkoli."

Nekaj sem opazil, ko sem bil na Gorenjskem. Ni sicer to samo v Sloveniji, da se ljudje, jaz mislim turiste in romarje, radi podpisujejo na zidovje, klopi, slikajo itd., ali nikjer v tako velikim obsegu. Na pol poti med Bledom in Vintgarjem je mala cerkev, ki je vse popisana, tako da komaj doženev kašča je bila originalna barva spodaj. V soteski v Vintgarju je precej visoka v skalah leseno razpelo. Na njem se je umetnost podpisovala razvijila do vrhuncu. Star častiljiv Krist je popolnoma pokrit s podpisimi, tudi po nosu, ustnicah, ušeh in obrvih so imena.

Slovenci smo menda izgubili že precej našega nomadstva. Kadar se kdo izmed nas spravi na pot, gotovo ne pozabi zabeležiti svojega imena na žid, skalo, ali pa na stara vrata, bodočemu potomstvu v spomin in spodbudo.

Iz Bleda sva se odpeljala na Brezje. Tu sem obiskal starega sodruga Jakata Grile-a in njegovo ženo Nežko, ki sta živela pred leti v Chicagu in potem v Detroitu. Jaka je še vedno fejst fant in Nežka se tudi za dan ni postarala. Ostala sva tam čez noč in nemščini. Hoteli so v sezoni skoraj vsi polni in je dobro, da si stan v naprej zasiguraš. V Ljubljani so mi pravili o visokih cenah, ki prevladujejo tu v sezoni. Če jih primerjaš s cenami letovišč v Avstriji in Švici, so na Bledu zelo — nizke. Jaz sem zajutrkoval v hotelu Zlatorog, lep hotel, ki stoji v lepi skupini pri jezeru. Dekle, ki nam je serviral, mi je navedla cene: Pension, vključevši zajetrek, pred-južnik, kosilo, mačo in večerje, sto dinarjev na dan za osebo in v tem je še pri-

Najlepša in koristna božična darila so knjige.

Pošljite naročilo knjigarni "Proletarca."

Z nasveti smo vam na razpolago.

Knjige dostavimo mi na naslov, ki nam ga pošljete in poleg vaša ime z božičnim vočilom, ali pa jih pošljemo, če tako naročite, direktno vam.

Zasledujte naša priporočila o knjigah.

Eto je priobčeno v tej številki na tretji strani.

DAROVE V NOVCIH ZA BOŽIČ

pošljite svojim sorodnikom v stari domovini potom naše banke. Vsako denarono pošljatev dostavimo v najkrajšem času in po najnižji ceni. Pošljamo jih vsak dan večje število in smo v direktni zvezi s starokrajskimi bankami.

Božični Izlet

v staro domovino smo organizirali letos z velikimi in najhitrejšimi parniki pod vodstvom skušenih spremljevalcev, ki so strokovnjaki v tem poklicu. Vaša postrežba je brezplačna. Originalne cene. Za pojasnila se obrnite na

Kaspar American State Bank

1900 BLUE ISLAND AVE., CHICAGO, ILL.

Wm. B. PUTZ

Cicero's Florist

Cvetlice in venci za vse slučaje

Cicero, Ill.

5134 W. 25th St.

Tel.: Cicero 69. Na domu Cicero 2143

TISKARNA "SPRAVEDLJOSTI"
Last Češke federacije S. P.
2534-36 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.
Tel.: Crawford 3333
"Proletarec" se tiska pri nas.

HANS KIRCHSTEIGER:

Pod spovednim pečatom

(Roman, poslovenil E. K.)

(Nadaljevanje.)

Po tem blagoslovu, ki mora ostati vsem nepozaben, so odali ljudje večinoma domov. Lekmetje so se vrnili v gostilno, kjer je imel biti danes čitalniški shod. V cerkvi je bilo naznano, da ga počasti sam ško.

Med tem pa je bil ško s številnim duhovništvom uljudno povabljeni k mlinarju na južino v bližnji mlin. Škofov obisk je bil za mlinarja tako časten, da je obljubil napraviti nad durmi mramorovo ploščo, ki naj še po sto letih razglaša, da je prisla s škofov čast in sreča v ta dom.

Nekateri duhovniki so komaj premagali smeh nad ponosno lahkovernostjo, s katero je sprejel ško robato povzdigovanje. Malo da ni plakal radosti nad verno vdanim čaščenjem, katero je izkazoval ta mož slugi cerkve.

Na povratku je obiskal ško tudi še sodnega svetnika v njejševi vili. Mož, ki je hotel kot okrajni sodnik vrči kaplana Hercoga s hlapcem iz gostilne, je sprejel škofovo poniso pri vhodu v park. Odkritočeno je obžaloval, da škofov želodec ni mogel sprejeti še druge južine. Tem očitneje pa je poljubil roko škofu, kateremu je imel predvsem zahvaliti, da ga je veleposestvo na njegovo povelje izvolilo v državni zbor.

Duhovniki, ki so spremajali škofo, so moralni medtem čakati pred vrati parka; samo gospod župnik je smel vstopiti že njim.

Gospod sodni svetnik se je čutil s škofovim obiskom tako počaščenega, da je spremil prečastitega s klobukom v roki na čitalniški shod, kjer se je dal zapisati za člana in je obljubil nad vse patriotskemu društvu, da ga bo podpiral z vsemi močmi.

Ško je le predobro vedel, da je pokazal ta mož, ko je bil še mlad sodni pristav, njegovemu predhodniku osle; tem srečnejši je bil sedaj, da je tako srečno izpreobrnil nekdanjega sovražnika cerkve.

S škofovim obiskom je dobila katoliška politična čitalnica, katera stari župnik nič kaj ni mala, čvrsta tla. Ško pa je storil še več za tako izvrsten zavod klerikalne stranke; še enkrat se je oglašil za besedo in jo dokazoval, da je dober domoljub tudi dober katoličan.

Tudi to pot je storil daleč nego uro o sovražnikih cerkve in države tako resno in goreče, da so bile votovo za mnogo let zajamčene dobre volitve. Na koncu je prav debelo hvalil čaščitev utemeljitelja tako lepega društva. Zaključil je, povdaranje svoje prepričanja, da bo tako zvest sin cerkev ravno tako pospeševal blagorade občine kakor skrbni njegov vredni sin za dušni blagor Gospojinčanov.

Za škofov so še nekateri duhovniki navdušeno govorili o preganjanju cerkvi, zlasti o njeni veliki revščini, vsed katere ni prečastitemu gospodu škofu mogoče, da bi tako izvrševal svoje pastirstvo, kakor bi, od svetega duha navdahnjen, rad.

Govori so bili tem bolj navdušeni, ker jih je narekovala želja, da bi dobili govorniki kmalu tako dobre župnije, kakor gospod Gros.

Solnce se je že smehljava skrilo za gorami; luč današnjega slavnostnega dneva, prečastiti ško, je pogledal na uro in opazil, da ne sme več sveti, ako noč zamuditi zadnjega vlaka. Tega pa ni smel, ker je infel drugi dan v svoji palaci tedensko konzistorialno sejo.

S častnim spremstvom se je vrnil v župnišče, kjer je sam večerjal. Samo župnija je stal ponizno poleg njega. A tudi čas, kadar je, zna modor mož porabiti s primernimi pogovori za blagorade cerkve. Zadnje pomenovanje z župnikom je bilo podobno sodbi vrhovnega zapovednika po velikem manevru. Skoraj vse, kar je videl prečastiti v Gospojni, je bilo hvale vredno, najbolj pa gorenčnost novega pastirja, ki je storil toliko dobrega, še preden je bil župnik, tako da ni zapustil slabí primer prejšnjega nevredega župnika nobenega škodljivega sledu.

Samo eno zlo, katerega je bil kriv Hercog, se je že opažalo: Mnogoštevilni tuji, so bili še v gospojni. Njegov trud, da bi napravil iz lepe gorske vas prijetno in prebivalcem koristonostno letovišče, je privabil tudi letos obilo gostov v krasni kraj.

Ali tudi te mora izpremeniti pri novem župniku. Samo med gorami je ostala vera še čista, tuji, ki prihajajo, pa prinašajo strup iz mesta seboj. Zupniku, kakršen je Gros, se mora s previdnostjo in odločnostjo posrečiti, da odpravi tujevijo iz pristnega področja svete cerkve.

Zupnik je zatreval, da je hotel to, odkar je prišel za dušebržnika v Gospojno. Tuji so mu bili v vsakem oziru na poti. Napram božjemu namestniku so kazali premošno spoštovanje; pred svojimi gosti so obotavljajo še kmetje, da bi poljubili prečastitemu roko. Ako ne gredo letoviščarji v cerkev, so itak brezbožci in brezverci; če pa gredo, so mu tembojli neprijetni, ker je izpoznał, da ne poslušajo njegovih pridig tako slipo verno, kakor zahteva od svojih kmetov. Ako ima politično pridigo, ne more govoriti tako svobodno kakor bi rad govoril, če vidi naenkrat nekoliko tujev v cerkvi.

Ško se je torej tudi v tej stvari lahko popolnoma zanašal na svojega ljubega duhovnega svecovalca.

Za tuji so prišli učitelji na vrsto. Tudi glede njih je moral novi župnik popraviti napako starega, ki je bil prijatelj učiteljev.

"Duhovnik ne smemo nikoli pozabiti," je dejal ško poučevanje, da je šola vedno dete naše matere, svete cerkve in da ostane to, tudi ko nam je brezverska država ugrabila to dete ter ga prvezala nase z zakoni, ki jih imenuje sveti

oce ostudne. Čeravno oropani in preganjani, smo in ostanemo od Boga postavljeni gospodarji nad šolo in nad učitelji. Naj hodiš še tako ošabno mimo nas, vendar so učitelji naši podložni. Duhovnik je izdajalec cerkve, ako se ne bojuje proti novodobni šoli in njenim učiteljem, temveč se celo ponizuje z njih prijateljstvom."

Tudi glede boja proti novodobni šoli je ško lahko zaupal župniku in upal, da kmalu prične v Gospojni ta preprič za slavo cerkve in da konča z župnikovo zmago.

Po tem razgovoru in pouku je imel župnik le še važno dolžnost, zahvaliti se za veliko nezasluženo čast, ki mu jo je izkazal prečastiti. Storil je to s skrbno naučenim in iz srca prihajajočim govorom, polnim laskajoče hvale neskončno ljubljenega duhovnega očeta in gospoda.

Najvažnejši del te hvale je bil zaledjeni zavitek, ki ga je s poniznim poklonom izročil ško, proseg ga, naj porabi to po svoji volji za blagorade cerkve.

Mračilo se je že in le gore so še žarele v zlatih barvah, ko je odšel ško ob slovensem zvonenu peš na kolodvor. Vlak z ovenčanim strojem je čakal, dasiravno je že minil čas po voznom redu. Iz vseh voznih oken so gledale razvedene glave. Načelnik postaja v najlepši uniformi je držal vrata prvorazrednega voza. Še enkrat je ško blagoslovil vse, mlinarju je stanil roko, župnika je celo poljubil spričo vsega ljudstva. Potem se je s težavo preril skozi vrata, načelnik ga je po vojaško pozdravil, stroj je zazvigał in vlak je odsopal iz postaje.

Zvonovi so peli in peli, dasi on, komur na čast so zvonili, ni mogel slišati njih glasov. Ško tudi ne bi bil pazil na to; bil je že vajen takega čaščenja.

Sedaj je imel važnejši opravek. Komaj je se del sigurno na blazinah, ko je poiskal v žepu zavitek, ki mu ga je bil izročil župnik. Ko ga je potipal, je sodil po debelosti, je našel deset bankovcev po sto kron. Preštel je že enkrat. Pineni je podobno kdo debelosti, ki imajo deset.

Krono je po mojem mnenju odnesla Antonija Simčič v vlogi Marjetice (soprano). S svojim ljubkim in čistim glasom je občinstvo naravnost očarila in ponovno je imajo za vaje le malo časa.

Krono je po mojem mnenju odnesla Antonija Simčič v vlogi Marjetice (soprano). S svojim ljubkim in čistim glasom je občinstvo naravnost očarila in ponovno je župnik za vaje le malo časa.

Od župnika, ki ga je tako počastil, bi bil pričakoval več. Se pravi, od župnika ni mogel pričakovati, ali njegov oče bi bil lahko prilžil dvakrat toliko za posvečenje svetega Nepomuka in za dolgi govor. Zase itak ni mislil na také malenkosti. Ško je mu prinašal dva seta tisoč kron na leto. Ali cerkev je siromašna in dober ško mora skrbeti za svojo ubogo nevesto.

Sicer pa je bil z današnjim dnevom lahko zadovoljen. Eni svojih največjih župnih je dal pastirja, da ji ne bi bil mogel najti boljega. Mladi mag je resnično dosegel velikansko uspeh v kratkem času. Po vsem, kar je storil nesrečni župnik zlega, ni bilo več sledu, izvzemli mnogoštevilne tuje in brezbožne učitelje. Ali dobrini župnik pridev Gospojino že spet popolnoma cerkvi. Kmalu je ško blago zadrel in je tako globoko smrčal, da bi bil malone prešpal Raming, kjer je bilo treba prestopiti v drug vlak. Zbudil ga je njegov tajnik. Tudi tukaj so peli zvonovi, dokler ni izginil vlak državne železnice, ki je ško vstopil vanj, da spi tam dalje.

V gospojinskem župnišču sta sedela oče in sin že pozno in noč pri mizi. Mlinar je zbral iz steklenic in kozarev vse vinske ostanke, da se ne bi posli doteknili župnikove lastnine in ker v škofovih navzočnosti ni bilo dovoljeno kaditi, sta se sedaj odškodovala.

Oče in sin sta bila lahko zadovoljna z današnjim dnevom. Prvemu se je izpolnila želja, drugi je dosegel svoj cilj. Sin je hvale vreden, ki je dobro poleg njega. A tudi čas, kadar je, zna modor mož porabiti s primernimi pogovori za blagorade cerkve. Zadnje pomenovanje z župnikom je bilo podobno sodbi vrhovnega zapovednika po velikem manevru. Skoraj vse, kar je videl prečastiti v Gospojni, je bilo hvale vredno, najbolj pa gorenčnost novega pastirja, ki je storil toliko dobrega, še preden je bil župnik, tako da ni zapustil slabí primer prejšnjega nevredega župnika nobenega škodljivega sledu.

Samo eno zlo, katerega je bil kriv Hercog, se je že opažalo: Mnogoštevilni tuji, so bili še v gospojni. Njegov trud, da bi napravil iz lepe gorske vas prijetno in prebivalcem koristonostno letovišče, je privabil tudi letos obilo gostov v krasni kraj.

Ali tudi te mora izpremeniti pri novem župniku. Samo med gorami je ostala vera še čista, tuji, ki prihajajo, pa prinašajo strup iz mesta seboj. Zupniku, kakršen je Gros, se mora s previdnostjo in odločnostjo posrečiti, da odpravi tujevijo iz pristnega področja svete cerkve.

Zupnik je zatreval, da je hotel to, odkar je prišel za dušebržnika v Gospojno. Tuji so mu bili v vsakem oziru na poti. Napram božjemu namestniku so kazali premošno spoštovanje; pred svojimi gosti so obotavljajo še kmetje, da bi poljubili prečastitemu roko. Ako ne gredo letoviščarji v cerkev, so itak brezbožci in brezverci; če pa gredo, so mu tembojli neprijetni, ker je izpoznał, da ne poslušajo njegovih pridig tako slipo verno, kakor zahteva od svojih kmetov. Ako ima politično pridigo, ne more govoriti tako svobodno kakor bi rad govoril, če vidi naenkrat nekoliko tujev v cerkvi.

Ško se je torej tudi v tej stvari lahko popolnoma zanašal na svojega ljubega duhovnega svecovalca.

Za tuji so prišli učitelji na vrsto. Tudi glede njih je moral novi župnik popraviti napako starega, ki je bil prijatelj učiteljev.

"Duhovnik ne smemo nikoli pozabiti," je dejal ško poučevanje, da je šola vedno dete naše matere, svete cerkve in da ostane to, tudi ko nam je brezverska država ugrabila to dete ter ga prvezala nase z zakoni, ki jih imenuje sveti

DRAMA IN GLASBA

"Urh, grof Celjski". —

Veselica kluba št. 115,

JSZ. — "Deseti brat"

v Detroitu.

in že na prvi pogled se vidi, da je to čisto slovensko delo. Upamo, da nam dajo "Zarjani" vsako sezono vsaj eno operno predstavo. Bojanec, da ne bi uspela, je neutemeljena.

Detroitanči so odnesli iz Clevelandu najlepše spomine in kljub pozni urki so bili na avto-busu nadve razigravne volje. K temu sta mnogo pripomogla tudi Gaberšek in Kuhovski s svojim pristnim humorjem.

V nedeljo 8. decembra imamo pa zopet v Detroitu veliko reč. — Klub št. 115 JSZ, priredi namreč v Slov. delavskem domu na 437 Artillery veliko plesno veselico v gornji dvorani, v spodnji pa domača zabava. Svira Wolwerine orkester. Vstopina 50c za osebo.

V interesu vsega jugoslovenskega delavstva je, da to priredbo poseti v največjem številu in tako pomaga delavskemu gibanju do kriščega razmaha. Pricetek plesne zebave je ob 6. večer.

Dne 1. januarja pa pravijo, da pride v Detroit "Deseti brat" s celim svojim štabom. Najboljši detroitski dilettante se že dva meseca pridno vežbajo za to krasno narodno igro v petih dejanjih in dveh spremembah. Igra zahteva 23 oseb v veliko sceneri. V glavnih vlogah nastopijo zagotoniti "deseti brat". Krjavelj s svojo pravjo živo kozo in neizčrpljivim humorjem, propali študent Dolaf s svojo čudno filozofijo, dr. Piškar, lopov svoje vrste, in drugi. Videli boste obupni boj dveh tekmecev v ljubezni, umor, intrige, maščevanje, zanimivo lovsko družbo, tipičen prizor v gostilni, krasno petje in tako dalje.

Louis Belle (tenor) v vlogi Ivanu je bil dober pel. Naštrop je pa je imel za kmečkega fanta preveč dostojanstven; najboljši je bil pač na straži v drugem dejanju.

Frank Plut (bariton) v vlogi Urha je bil dober, toda odlikoval se je še v tretjem dejanju; na stop in kretanje je imel ves čas izborne.

Vatro Grill (bas) v vlogi Penčarja je iztisnil iz grla kar je mogoče. Župana je izvrstno pogodil. Nadvise me je pa presenetil Frank Mahne (tenor) v vlogi Valentina; v vsem naravnem situaciji je znal obvladati, nezaupljiv, pravipitni kmetškega fanta. Nova moč, ki mnogo obeta.

Vlogo romarja je imel Jože Birk ml. (bas). Glas je nima dočela izvezbanega, vendar si ga je pridobil lahko izboljša. Tudi kretnje je imel za lokavega, hinarskega romarja pomankljive. — Imel je nevhaležno vlogo.

Anton Eppich, ki ga po poznamo kot izbornega komika, je imel vlogo grofovega glasnika. Pel je bas. Naštrop je imel umetniški, pel je pa pretih. Njegov glas se tudi izboljšuje, dasi se ni popoln.

Ansambel je bil ves čas za naše razmere neprekosljiv. Vsak posameznik na svojem mestu, izborno discipliniran. Zadel je z lahkoto vse note.

Režiral je Vatro Grill. Imel je ogromno delo. Scenerije je bila nad vse okusna, kakor tudi kostumi. Hrvatski kolo-plesalec so mnogo pripomogli do boljšega uspeha; vendar bi pa v sceni, ko Urh podelil Ivanu viteščno, nujhov ples v ozadju lahko izostal.

Dirigiral je g. John Ivanush. Njegov orkester je častno rešil svojo težko nalogo. Vse melodije so uglašene v narodnem motivu.

Tudi v nedeljo 8. decembra bo ste lahko slišali lepe pesmi v koncertnem delu sporeda, ki ga bodo predvajali člani in članice "Napreja", posebnost prireditve pa bo triješčanska drama "Mrak", katero nam vprizori osebje dramskega odseka kluba št. 1 iz Chicaga.

Dejanje te drame, ki se odigrava v starokraski vasi v času vojne, je polno žalostnih, sreč preusmerjajočih, pa tudi zločestih slik.

ZADRUŽNA BANKA

Ljub

Proslava 20-letnice društva "Moška Enakopražnost" št. 119 S. N. P. J.

v Slov. Nar. Domu **WAUKEGAN, ILL.** v nedeljo 8. decembra 1929

Na programu govor, petje, deklamacija in igra. Po programu ples v obeh dvoranah.

Glavni govornik FRED A. VIDER, gl. tajnik S. N. P. J.

Vljudno vabimo tukajšnja in okoliška društva, da se udeleže naše proslave v obilnem številu. Program bo vseskozi zanimiv, postrežba pa najboljša v teh ozirih.

Vstopnina: k programu in plesu .50c

K plesu zvečer 35c

Otroci 15c

DRAMA IN GLASBA

KONCERT "NAPREJA" V NEDELJO 8. DECEMBRA IN DRAMA "MRAK".

(Nadaljevanje s 6. strani).

bava se v gostilni. Zunaj brije močan veter in poje svoje melodijske duhov. Mati Vasilijeva vstopi. Prepriče ga, da je najboljše zanj, ako pozabi na Rado, kajti pozna jo in ve, da se ne bo spremnila in da je ne bo pregovoril za povratek. — "Pojdi z menoj," mu pravi, a Vasilij ljubi Rado kakor jo je, predno je odšel na vojno. Odpustil ji bo, videva bo njegovo ljubezen in se bo vrnila. pride Ilija, ki tudi hrépe ni po Radi in gori ljubosumja. Slep Vasilij in njegov očim Ilija Vučin se spustita v besen prepri, med tem pride Rada. Vidi se ji, da je popolnoma v opitem stanju, toda vabljeni in mikavani. Vasilij apelira na njene dobre strani, vrne se naj, in imeli bodo zopet lepo življenje. Mati, ki bi vse storila za sina, se poniza in se vrže na kolena pred Rado, prosečjo, da naj vrne njenemu sinu mir in srečo. Rada pa se ji smieji. Ilija ji meče v silni ljubosumnosti očitke, da ima razmerja z drugimi, a tedaj se Rada razvname in ga reže s besedami, da jo zaleduje in da in noč toda zamanj si prizadeva — Ilija, ti me ne dobis! In ne povrnm se k vam, pravi vsem skupaj, kajti jaz nočem spon, nočem, da bi bila priklenjena, nočem, da bi zopet umorili življenje v meni. Sedaj sem svobodna in hočem živeti svoje svobodno življenje. Ljubosumnu Iliju se roga, draži ga, odpre mu svojo sobo s sngestijo o svojem ljubimen, tedaj pa se Ilija, pre-

magan od besa in ljubosumnosti, zapodi za njo, nato vik in krik v stranski sobi, slepi Vasilij, ki záčuti, da je njegov očim storil zločin, pa se opoteka, išče, tipli in se onesveti od duševne muke. Dejanja je konec.

V tretjem dejanju pride slepi Vasilij s svojo sestro Jekico v rodno vas, ki je vsa v zelenju. Tam je grob njegove matere in njegove Rade. Ptički pojo, z brdov se čujejo krovji zvonci, pastirske piščali, petje veselih vaških ljudi, Vasilij pa sedi na klopi pod lipo in obuja s sestro lepe spomine. Ona mu pripoveduje o lepoti vse naokrog, ki jo on ne vidi, toda jo čuti v uživa. — Vasilij govorji preroško o bodočnosti, ko bo svet lepsi, več bratstva in nič več kravljiv dñi.

Osebe, ki nastopajo v tej zanimivi drami, so navedene v oglašu objavljen v tej številki.

Upoštevajoč slabe delavske razmere, smo določili na to prireditev tako nizko vstopnino, da jo vsak do lahko pogreša, namreč 60c pri blagajni in 50c v predprodaji. — Vstopnice dobite pri članih in članicah "Napreja" ter tajnikih podpornih društv.

V interesu točnosti izvajanja programa je potrebno, da ste v dvorani ob določenem času, namreč popoldne ob 2:30 in ob 7. zvečer. V ta namen se je določilo, da eden izmed udeležencev, ki pridejo v dvorano pred tretjo uro dobiti zlati petdolarski cekin ne da bi ga ka kaj stalo. Vse kar potrebuje je, da pride v dvorane pred 3. uro.

Apeliramo na vse prijatelje naših kulturnih prireditev, da nam pomagajo v prizadevanjih držata, se pri sporedu časa, kakor je do-

Potrtega srca naznamo sorodnikom, prijateljem in znancem, da je po zimskem težki bolezni, takozvani premogarski jetiki, (Miners asthma) dne 22. nov. t. l. preminul soprog in oče.

JOHN GABRENJA

Pokojnika smo pokopali dne 25. nov. ob obilni udeležbi članov SNPJ. in drugih prijateljev ter znancev na pokopališču Grand View v Johnstownu, Pa., po civilnem obredu.

Neizprosna usoda nam ga je istrgala — njega, ki je vedno tako skrbel za svojo družino. Njegovo 51-letno življenje je bilo posuto z trajnim trpljenjem. Mučil se pri napornem, nevarnem delu daleč pod zemljo, in pri tem si je nakopal bolezni, ki ga je spravila v prečni grob.

Taka je usoda pokojnika v njihovih družin. Sistem, kakrije je, jih je prikelnil v sušnjevanje.

Pokojni John Gabrenja je bil rojen v vasi Unec na Notranjskem. Že v rani mladosti se je izselil v Južno Ameriko. Po par letih težkega dela si je toliko prislužil, da se je resil ondotne pravcate sušnosti, potem se je očenil in se povrnih z družino v svoj rojstni kraj, od kjer se je izselil v Zedinjene države. Tu je delal ves čas v premogovnikih.

Bil je član društva "Danica" SNPJ. kakih 22 let. SNPJ. mu je v njegovi dolgotrajni bolezni stala ves čas ob strani. Bil je mirene narave, preudaren in naprednega mišljenja, priljubljen med vsemi, ki so ga poznali. Dokaz temu so bili tudi težvihi venci, ki so mu jih prinašali od vseh strani in polagali ob krti, in pa težvihi udeležba pogreba, ko smo se od pokojnika zadnjic poslovili.

Težko nam je zbrati prave besede, da se bi mogli iz dna srca zahvaliti vsem, ki so mu lajali gorje v bolezni in nam pomagali ter stali ob strani v teh težkih dnevih. Naj onemino le nekaj teh, ki so v zadnjih dneh njegovega življenja žrtvovali cele noči ter tolarijili njega in nas. Mrs. Justina Znidarič; Mr. in Mrs. A. Logar; Mrs. A. Vidrich; Mrs. Miklavčič; Mrs. A. Kamnikar in drugi, nadalje se zahvaljujemo za izkreno sožalje vsem, ki ste položili vence in cvečje h krti: društvo "Danica" it. 44 SNPJ., česar član je bil, društvo Ivančič, Zakravšček, Drobnič, Vidrich, Jakob Gabrenja, Jacob Gabrenja, Jr., društvo "Danica" za udeležbo pri pogrebu, Mr. A. Vidrich, podpredsedniku SNPJ. za ginjivo govor ob odprtju groba v slovo pokojniku, ter vsem, ki ste se udeležili pogreba. Naj se nam oprosti, ker ako bi navedli vsa imena, bi vzel mnogo prostora. — Vsem skupaj izrekamo na tem mestu prisrčno zahvalo!

Ljubljeni soprog in oče, trudili smo se na vse načine, da te ohranimo med nami, ali ni bilo mogoče. Ohranili pa to bomo v blagom, zvestem spominu in ti zljajali grob s cvetjem, da Ti na ta način izaklemo čut ljubezni, katero smo vedno gojili do tebe.

Zalužoči ostali: FRANČIŠKA GABRENJA, soproga; JOHN IN JOSEPH, sinova; MARY, poročena Zakravšček, in FRANCES, poročena Ivančič, hčere, vsi v Johnstownu, Pa.

NAJVEČJA SLOVANSKA TISKARNA V AMERIKI

JE

NARODNA TISKARNA

2142-2150 BLUE ISLAND AVENUE

CHICAGO, ILL.

Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvatskem, Slovaškem, Češkem, Poljskem, kater tudi v Angleškem in Nemškem jeziku.

Naša posebnost so tiskovine za društva in trgovce.

ločen v programu. Če bo občinstvo točno, bo tudi zbor.

"Naprej" se bo potrudil, da vas zadovolji s programom, vi pa mu nakanlite svoje prijateljsko sodelovanje z veliko udeležbo, kakor ste storili dozdaj.

Za publikacijski odsek V. Petek.

"Sava" je s svojim koncertom zopet uspela

Dvorana SNPJ. čisto polna, občinstvo s sporedom zadovoljajo — to dvoje zadostuje, da je pevski zbor "Sava" s koncertom, ki ga je priredil v nedeljo 1. decembra, preroško o bodočnosti, ko bo svet lepsi, več bratstva in nič več kravljiv dñi.

Osebe, ki nastopajo v tej zanimivi drami, so navedene v oglašu objavljen v tej številki.

Upoštevajoč slabe delavske razmere, smo določili na to prireditev tako nizko vstopnino, da jo vsak do lahko pogreša, namreč 60c pri blagajni in 50c v predprodaji. — Vstopnice dobite pri članih in članicah "Napreja" ter tajnikih podpornih društv.

V interesu točnosti izvajanja programa je potrebno, da ste v dvorani ob določenem času, namreč popoldne ob 2:30 in ob 7. zvečer. V ta namen se je določilo, da eden izmed udeležencev, ki pridejo v dvorano pred tretjo uro dobiti zlati petdolarski cekin ne da bi ga ka kaj stalo. Vse kar potrebuje je, da pride v dvorane pred 3. uro.

Apeliramo na vse prijatelje naših kulturnih prireditev, da nam pomagajo v prizadevanjih držata, se pri sporedu časa, kakor je do-

Bodo videli, da se da, med njimi dobro zabavati.

V dvospevu sta zapeli Volaričevi "Divjo rožico" Savini pevki Anna Miško in Anna Hribar kakor dobro. Tudi kvartet, v katerem so peli Louis Žele, Joseph Gerbajs, Anton Garden in Frank Benchina, je ugajal. Naj nastopi večkrat in z večjim številom pesmi.

V solospevih smo čuli sedaj prvič baritonista Izidorja Zupančiča, v katerem je "Sava" pridobil dobro moč. Potrebuje seveda še mnogo vaje, česar se pevec zaveda in se pridruži v glasbi. Glas ima močan, nastop dober, in v vztrajnostjo v učenju in praksi si ga bo izpopolnil.

V Volaričevi "Ljudmili" je pel mešan zbor, tenor solo Svetozar Banovec, soprano solo Frances Vider in alt Anna Hribar. Zbor in solisti so se odlikovali. To je bila zaključna točka prvega dela. V drugem je zapel nekaj pesmi Svetozar Banovec, ki je gostoval na tem koncertu v veliko veselje avdijence. Potem pa smo videli dekleta in fante, ki so peli "Rožmarin," "Snubač" in druge narodne pesni v prizorih. Moški so bili maskirani v nagliči — to se jem je poznalo, kajti bili so pretirano fantovski — ali pa je mora taka pretiranost na mestu, ker še bolj zabava avdijenco. Pevje je bilo dobro. Tudi način takega predvajanja je priporočljiv, ker se pevci vežbajo v petju in igranjem ob enem, kar jih usposoblja za težje nastope.

Zborovod Jakob Muha zaslужi priznanje, da se mnogo trudi zgraditi iz "Save" enega prvih jugoslovenskih pevskih zborov v Ameriki, in pri tem ima nemalo zasluge tudi njegova soprona Mary, ki je izborna igralka na klavir, razume glasbo in je sodelovala ves čas koncerta.

Presledki med posameznimi točkami so bili tu in tam nekoliko predvolgi. Edič v dvorani naj se ne usneše kako minuto prej nego se razgrne zastor, da imajo ljudje več prilike prekineti pogovore. Ampak to so malenkosti. Program je važen, ta pa je bil, v splošnem, jako dobro izvajan.

X.

Priredbe klubov J.S.Z. in drugih soc. organizacij.

December.

MILWAUKEE, WIS. — Koncert "Napreja" in vprisoritev drame "Mrak" v nedeljo 8. decembra popoldne v zvečer v S. Side Turn Hall.

DETROIT, MICH. — Pleseva zavaba klubu it. 115 JSZ. v nedeljo 8. dec. v obeh dvoranah Slov. del. domu.

BARTON, O. — Vinska trgovska klubu it. 232 JSZ. v soboto 14. decembra.

CLEVELAND, O. — V soboto 21. decembra predkonferenčna priredba JSZ. v Slov. nar. domu.

CLEVELAND, O. — V nedeljo 22. decembra konference JSZ. v protorih klubu it. 27 v Slov. nar. domu.

BRIDGEPORT, O. — Veselica in predstava klubu it. 11 skupno s društvom v soboto 28. dec. v Slovenski dvorani na Boydville.

CHICAGO, ILL. — Silvestrova zavaba klubu it. 1 v torek 31. dec. v Lawndale Masonic Temple.

PINEY FORK, O. — Silvestrova zavaba klubu it. 95 JSZ. v torek 31. dec. pri s. Fr. Zaveršniku.

1930.

CHICAGO, ILL. — V nedeljo 26. januarja angleška predstava klubu it. 1 v dvorani ČSPS.

COLLWOOD, O. — Veselica in predstava klubu it. 49 JSZ. v nedeljo 2. februarja v Slov. del. domu.

BARBERTON, O. — Maškaradna veselica klubu it. 252 JSZ. na Pustnički večer 4. marca.

CHICAGO, ILL. — Predstava dramskega odsaka it. 1 v nedeljo 30. marca v dvorani ČSPS.

CHICAGO, ILL. — Koncert "Save"

v nedeljo 27. aprila v dvorani ČSPS.

CHICAGO, ILL. — Dne 1. maja majska slavnost klubu it. 1 v dvorani SNPJ.

OSMI REDNI ZBOR J. S. Z. dne 30.-31. maja ter 1. junija v mestu ki ga članstvo dolodi meseca januarja s splošnim glasovanjem.

(Tajnike klubov prosimo, da nam sporočate datume svojih priredb, da jih uvrstimo v ta seznam.)

UDOBNOST

mehki sedeži, topli in dobro prezračeni vozovi, dobro zavarovani proti dežju in snegu... nobenih nevarnosti in zamud na potovanju v zimskih dneh.

Dospeli boste hitrejše po električni železnici!

SOUTH SHORE LINE NORTH SHORE LINE CHICAGO AURORA & ELGIN RAILROAD (The Sunset Lines)

VZHOD

SEVER

ZAPAD

LETNIK 1930
sedaj razpošiljamo

Bogata vsebina.

Umetniško ilustriran.

Sodite njegovo vrednost sami.

Ameriški družinski koledar ima priznanje, da je najboljša publikacija te vrste v jugoslovenski literaturi.

MASS SUGGESTION

We surely don't want an industrial depression to come—times are always bad enough under capitalism—but we can't help being amused at the psychological gyrations now being performed by industrialists, financiers and newspapers in their efforts to keep the disasters of the stock smash from spreading.

They have adopted a tone of "all's well," a boosting, optimistic tone, evidently with the deliberate and concerted purpose of heading off a psychological depression that might bring on an industrial depression. Woodrow Wilson said that industrial depressions are psychological, and these men and papers apparently believe it. The statement is correct in so far as industrial depressions are due to fright and lack of confidence, but incorrect in so far as they are due to overproduction, to wit underconsumption.

These same papers made a good deal of fun of Coue when he was telling individuals to use the auto-suggestion. "Day by day in every way I am getting better and better," but they have adopted the spirit of that same slogan for mass purposes. The evident intention of their Pollyanna propaganda regarding the industrial situation is to make the people believe that there is nothing wrong, so that they will in no way reude in buying or in going in debt or in placing orders for more goods.

Well, we hope it works, for we certainly do not want to see times become any harder than they are now. They are always bad under capitalism, and if by auto-suggestion they can be kept as good as conditions under capitalism will permit, we shall be glad that the unemployment, the poverty and the other wretched evils of capitalism become no worse. It surely is up to the sponsors of capitalism to try to undo the evil effects of the stock gambling orgy which they refused to stop.

But we are not satisfied with that. We'd like to see about a hundred million people in this country say to themselves every day, "Socialism is the hope of the world," and then act and vote accordingly. This creative suggestion would soon bring about conditions wherein stock crashes, unemployment and involuntary poverty would be things of the past.

GEORGES CLEMENCEAU

As a nickname "The Tiger" is about as undesirable as any. Tigers are bloody and ferocious. Any man worthy of such a nickname certainly would not be worthy of admiration.

Clemenceau was one of the "big four" statesmen who wrote the Versailles peace and imposed it upon Germany and upon the world—big in power but not in statesmanlike stature. The others were Lloyd George of England, Orlando of Italy, and Wilson of the United States. Apparently Wilson went to Paris with the desire to form a peace based upon the peace terms under which Germany had surrendered; but he allowed himself to be talked out of it by the other three, especially Clemenceau and Lloyd George. They were too clever for him.

And so, untold misery has resulted, and the world has been spending vastly more for a moment than it was spending before the "war to end war" was inflicted upon it.

We have said many times that the verdict of history would be unfavorable to Woodrow Wilson; and we now make the same prediction for Clemenceau. If the League of Nations proves to be permanent and valuable, Wilson will be given some credit for sticking for it, though that credit will be far more than balanced by debits. There isn't even that much to the credit of Clemenceau. As in the case of Wilson, the most charitable thing to say of him would be to say nothing.

History, in the long run, has an inexorable way of deflating the undeserving and putting them in their place, even though it does not always exalt the deserving.—Milwaukee Leader.

THEREFORE, LEARN

The employing class may lock out the workers in any industry but the power to do so may be taken away by ballots when the workers know how to cast them for themselves.—New Leader.

DIRTY DEEDS

The under-cover work of the American armament ring's agent at Geneva gives some idea of the dirty deeds of capitalism that would transform the death of millions into profits for a few.—The New Leader.

A FACT ABOUT NEW YORK

Everybody knows that New York is the world's greatest seaport, but not so many know that its traffic exceeds by 50 per cent that of any other port, or that Antwerp stands second.—Springfield Republican.

SAVING AND SPENDING

By Adam Coalidger

To hear the financiers fumble with it, the dear people must "save and save" or everything and everybody will go to the demotion bowwows. But if everybody saved all he or she could, business would soon be so bum that the present slump would look like a superboom in comparison.

Neither do the bankers and big business men who are forever boasting a savings account as the beginning of the millennium on earth believe, in their hearts, in the hokum they are broadcasting. If they did, they would soon put a pretty crimp in our gorgeous advertising experts who incite the people in millions of columns and on tens of thousands of billboards to buy everything from corn plasters to diamond tiaras, and to keep on buying till it hurts, as Woodrow's wonders used to plead.

Individual savings may once have helped the big boys to buy out the little boys, but the individual isn't the pumpkin he used to be in the field of finance.

When the city of Gary was to be built, it was ordered built, and that was all there was to it. The Steel Trust didn't bother its conscience pleading with individuals to save. It simply appropriated the necessary funds out of the surplus it had already accumulated out of the toll of its army of workers, and the feudal fortress with its 80,000 odd conscripts sprang into existence almost over night.

Gary never was a village or a town. It was city from the jump. It never had to go through the village-town scrimping-saving stage of development.

It is a living witness to the fact that society has already practically passed out of the nickel-pinching, dime-grubbing stage of getting things done.

The financiers give me a pain talking like they do. They ought to know that the only thing that can now save civilization is not the saving, but the spending power of the people. The more we spend the better off we will all be.

At the end of 1925, bank deposits in the 41 principal countries of the world totaled \$84,000,000,000. Of this total, \$52,000,000,000 was held in the United States banks.

United States banks have also received over two-thirds of the gold supply of the world as ballast for their vaults. This makes us undoubtedly the richest nation on earth. That the farmers can't get any of it, except at ruinous rates of usury, or that the armies of unemployed mobilized in the cities cannot annex any of it to waste on shoes, clothes, coal and grub, does not disprove our wealth and prosperity.

Wealth, like prosperity, is, like gold, useful only to those who have it. To those who have it not, it is the evidence of things unseen, the substance of things hoped for.

Which reminds me that all our Federal Reserve I. O. U.'s are payable in gold "on demand," but just try to demand it and see what you get. If they don't call the peeler and send you to the psychopathic ward, you'll be lucky.

Gold wasn't dug up out of nature's vaults in South Africa and elsewhere to be abused like that. It is too valuable. What they dig it up out of one hole for is to ship it across seas and continents just so the bankers can hide it in another hole in New York, London, Berlin and Paris.

It may look loony to act that way, but all the world's great financiers are doing it, and what they O. K. is always safe, sane and sound currency. They know what's what.

A lot of boobs may think and say it ain't safe to produce gold, bank credits and prosperity just to put them in cold storage; that it would be better to let humanity use them and live happily, but the boobs don't know what they are talking about.

PRESERVING ORDER

Preserving law and order, says I to myself the other day, is fast becoming a public calamity in this land of the free to slave.

The public hardly dares open its mouth any longer, much less parade, on any subject whatsoever but what the police or prohibitionists are at them with clubs, sawed off shotguns, fire hose, tear gas bombs, injunctions and et cetera, "knocking the hell out of them" "in the name of the law." It's gotten so the sovereign people can't support a party, a union, or anything else not approved by the plutocrats but what the police are smashing in their heads and doors regardless of their inalienable constitutional rights.

It looks like a crazy way to me. Anyhow, it's their funeral and not mine. If the powers that be think that's the only argument the people

can ever understand, it isn't for me to say them may.

But if I was in their places of power, I'd lay off the rough stuff long enough to take a squint at history and see what happened to King Charles I, King Louis XVI, Czar Nick II, of England, France and Russia, respectively, once upon a time, before I set the people so many bad examples in lawlessness. It may be all right to break the law in order to maintain law and order, but if so, history don't say so. In fact, history says a mouthful otherwise.

But who cares what history says? History is no Supreme Court. Still, if I were a pluto, I'd think twice before making a scrap of paper out of the Constitution. As I said, though it's their funeral, not mine — or will be, some day.

Milwaukee Experience Proves Labor Party Policy Best

Three incidents which have occurred in Milwaukee in the month of October show the superiority of the Socialist political approach over the "non-partisan". Old age pensions were adopted in the first big city in the United States, paint spraying was banned on public buildings, and the Socialist mayor went to bat vigorously for labor.

The Socialists fought single-handedly for pensions for twenty years in Milwaukee and Wisconsin. For the past few years they have had the assistance of several other groups, but in the legislature and city council the measure was fought bitterly to the last by the reactionaries. The Socialist paper, the Milwaukee Leader, was the only paper that would back the measure. The Association of Commerce played its usual role and did its best to block the legislation.

The history of the attempt to ban paint spraying is almost the same. It was finally forced through by the Socialists, who used their paper to arouse public opinion to the dangers of these machines. The same opposition developed. The line was drawn, as usual, on a class basis. The Socialists and the Milwaukee Federation of Labor, which is behind the Socialists solidly, had the united opposition of the Chamber of Commerce and the Employers Association.

The most outstanding instance of the usefulness of electing a man who can really represent labor, instead of voting for someone that the Republicans and Democrats offer as a friend of labor, was the controversy over the city's minimum wage law on public work. A luncheon club heard a speech by the attorney for the open shippers attacking this law. Mayor Hoan immediately demanded and received an invitation to refute the attack.

Hoan not only nailed the lies in the talk but cracked open some juicy scandals that had been caused by this same group. Hoan also defended the policy of buying material from firms which employ union labor, and related instances in which the city's contractor had been forced to send to Chicago for material because he had employed union help against the dictates of the employing group of Milwaukee which thereupon had closed all local sources of supply to them.

Upton Sinclair has written many novels, essays, plays etc. We have had several of his works on our stage. Another will be prepared for Sunday January 26th, 1930 at the CPS Hall. The Machine, a drama of political power and complications have been put into this story. A good cast has been selected and prospects look good for a real three act treat.

Signs of critical conditions indeed. But a further depression will be averted. It is possible that next year may see some real boom because of governmental commitments. With the millions of the dollars pledged for building purposes both by industrials and governments, we can say nothing but that is possible.

"No More War" is a booklet that has just reached us. In it are pictur-

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

Savans accomplished great success. Last Sunday afternoon the S. N. P. J. auditorium was filled to capacity to receive the program offered by Savas' chorus. It thrilled the singers, to witness the wonderful attendance and with that inducement they performed to the delight of everyone. We cannot go into detail on each selection, however we must not fail to mention that solos, duets and group songs were favored by the audience. Svetozar Banovic after a tiresome afternoon in South Chicago appeared on this program also. Banovic is everything that has been said about him. He sang with a clear steady voice and the audience acclaimed him. Dancing followed until midnight and a general good disposition prevailed.

A good Christmas gift for your friend would be a book from the book department of Proletarec. Each year thousands of books are given as gifts. You might just as well let Proletarec serve your needs. Send in your order. Club No. 1 passes several hundred books which are being loaned. More and more people are beginning to make use of the club's library.

In New York City the Socialist Party has made a gain of some 300 members during November. This is the result of the splendid mayoralty campaign waged. — They are now taking advantage of the opportunities presented them by the last election by canvassing every prospect. This is only another sign that our movement is on the upgrade.

The Awful Disease of Kissitis

Rules for kissers, as issued by the Kansas State board of health in cooperation with the Federal Public Health service, include the following:

"Never kiss in crowded places or poorly ventilated room."

"Guard against sudden changes in temperature when kissing. Kissing in a coonskin coat one minute and a lighter apparel the next is extremely dangerous."

"Don't kiss any person who has chills and fever."

"At a party where kissing games are played be sure to gargle frequently."

"If you must kiss, take a hot mustard footbath and avoid drafts in case you feel ill afterward."

These sensible recommendations will, of course, be received with unreality by vulgar persons. But the experienced kisser already knows them by heart and he has a number of others that might be added to them. He starts from the premise that kissing at the best is an extremely dangerous occupation that may lead anywhere from the altar to the divorce court; in either event good health, good temper, and sound credit are essential to a subsequent happy life. He knows that the presence or absence of a coonskin coat alone will not guard against sudden changes of temperature, and that chills and fever are not seldom the results of the kiss itself, in which case there is no cure for the disease known to medicine — except time. All the hot mustard footbaths in Christendom will not ameliorate a stubborn case of kissitis; it is, however, an affliction that frequently contains its own cure. And one can assuage one's anxiety over its ravages by reflecting that it seldom affects persons who have safely passed middle age — though when it does, it is then taken in its severest and most deplorable form. — The Nation.

John Philip Sousa loves to tell one about two members of his famous band, or rather, about their wives. One, a bride of a year, was pushing a perambulator in which were babies, triplets. The other had been only married for a few weeks. "What beautiful babies!" exclaimed the newly married one. "Yes," replied the proud mother, "and let me tell you the funniest coincidence. At our wedding, Mr. Sousa and some of the band serenaded us and they played Three Little Maids from the Mikado. Isn't that funny?" At this the other bride turned pale. "Good heavens!" she gasped. "We were serenaded, too, and they played the Sextette from Lucia." — Los Angeles Times.

TRAINED TO THE MINUTE.
Manager—We want a man who can answer all sorts of questions.
Applicant—I'm your man, then, I'm the father of seven children.

Labor and Racketeering

By James Oneal

Twenty-five years ago Lincoln Steffens' articles on graft and criminal rule in American cities were republished in book form. The author dedicated the volume to His Majesty, Nicholas the Second, by the Grace of God Emperor and Autocrat of All the Russians. If Steffens were to go over the old trails he would come across other phases of his theme that make the earlier period look like a golden age of honesty when compared with the present.

The two-party rings of capitalist politics have contributed something new in the science of government since the end of the World war. City governments were bad enough in the old days but they never gave us government bunglings and racketeers. Chicago sets the pace. New York is not far behind and if present tendencies continue within the next few years most large cities will have this new phase of old party politics.

As Chicago has the record in this matter readers of this will do well to read John Gunther's article on The High Cost of Hoodlums in Harpers Magazine for October to understand the new "blessing" that is in store for us. Racketeering has become an immense business in that city, a business tempered with dynamite bombs, politics, and an average of nearly 400 murders annually since 1926. The only difference between the old graft and the new racket is the difference between indirect and direct action.

Racketeering is the game by which organized criminals organize various types of business into an "association" for the purpose of "protecting" it, keeping out competition, and maintaining prices. Large fees are paid to the criminals who wreck competitors or murder those who do not "come across." Most of the firms are forced into the "association" to avoid being wrecked. With politicians in office as allies of the criminals, rule by bandits and criminals becomes a part of the normal life of the city.

Shocking as this phase of old party politics is, it is all the more alarming to labor men when it is learned that quite a number of labor organizations have become involved in the horrible mess. Among those mentioned by the author are the Janitors' union, the Milk Drivers' union, the Cleaners, Dyers and Pressers union, the Laundry and Dye House, Chauffeurs, Drivers and Helpers' union. Among the men identified with this criminal work is a former president of the Chicago Building Trades council and "Big Tim" Murphy who was once prominent in labor councils and who was murdered by rival gangsters.

As the criminal practices are undercover it is a matter of conjecture how far trade unions and labor men have been caught in this tide of crime. One thing is certain. Organized labor could not become involved if it was independent of old party politics. Moreover, if it was triumphant in Chicago through a party of its own it would put an end to the alliance between criminals and politics. Lacking this power some unions are certain to be caught in the dirty mess.

As the new crime of racketeering is spreading to the other cities organized workers face a new peril to everything that trade unionism stands for.

What that peril is may be observed in what has already happened to a few Chicago unions. If the unions remain in old party politics they are bound to be colored by the type of politics that rules. It is, therefore, all the more urgent that the unions should break with all progressive forces of labor in building a Labor party. Labor cannot afford to be tainted with racketeering and the gang world. Only a declaration of political independence will save it from this fate.

THE SHAME OF TEXAS

The horrible lynching at Eastland, Tex., will have a brutalizing influence upon many who saw it and many who only read about it.

The murderer who was lynched had already been convicted and sentenced to be electrocuted. — The lynchers could not be content to let the state be a murderer, but had to take the law into their own hands.

The state, in practicing legalized murder, throws out the incentive for them to do this. When the state hangs or electrocutes a man, each citizen of the state who makes no protest is in part guilty. Furthermore, legal execution keeps the citizens acquainted with killing. Its tendency is to lead them to kill, by following its example.

Will the state now complete the circle by trying the lynchers and electrocuting them? I ought at least to try them and send them to a reformatory, but to kill them would be as bad as it was to kill their victim.

In all states and communities there are occasional incidents which arouse the public's wrath and create whispers of lynching. Each citizen ought to take time by the